COMORILE PUSTIEI

INCLUDEPICTURE "C:\\Users\\Mira\\AppData\\Local\\Temp\\FineReader12.00\\media\\image1.png" * MERGEFORMATINET

Sfântul

Grigorie de Nyssa

Opt omilii la Fericiri

INCLUDEPICTURE "C:\\Users\\Mira\\AppData\\Local\\Temp\\FineReader12.00\\media\\image2.png" * MERGEFORMATINET

StDirURAANASTASIA
LL

Traducem ţiscfoiid biografică de
Pr Sandu (7b. STOIAX

Editor Sorin DUMITRESCU

Q ANASTASIA -1999
Venemi 1J, rector 2 Bueurefft, icUfax 2116745/2108549

MV/ *973-9374-45-X*

Concepţia grafică Doina DUMITRESCU

COMORILE PUSTIEI

Opt omilii la Fericiri
ale celui între Sfinţi Părintelui nostru
Grigorie de Nyssa

Gotoctfa „Comorile Pustiei',
alcătuită la Iniţiativa unor monahi români
<ki la Sfântul Munte Athos,
apare cu binecuvântarea
***tJ>S.** NICOLAE,*
Mitropolitul Banatului

Colecţie coordonară *de tgnntle*
Monahul

INCLUDEPICTURE "C:\\Users\\
Mira\\AppData\\Local\\Temp\\
FineReader12.00\\media\\
image3.png" *
MERGEFORMATINET

IN V

ii,w;opa!ato.ovalşcLeu/...:! or,1: T ^

“*>**$

OMILIE ÎNTMI

Jar văzând mulţimile, lisus S-a suit în munte şi, aşezându-Se. ucenicii Lui au venit la El. Si deschizându-$i gura, îi învăţazicând:Fericiţi cei săraci cu duhul, că a lor este Lm/wrăţia cerurilor.' *(Mt.*5. l-*3)*

Domnul Se urcă pe munte, iar noi să-L urmăm, strigând împreună cu Isaia: „Veniţi să ne suim în muntele Domnului” *(Is.* 2, 3), şi, de suntem istoviţi de păcate, „să ne întărim mâinile slabe şi genunchii slăbănogiţi* (cf. *Is.* 35, 3), cum ne învaţă profetul. Căci, de vom ajunge pe vârf, vom afla pe Cel ce vindecă orice boală şi orice slăbiciune, pe Cel ce ia asupra Sa neputinţele noastre şi poartă bolile noastre (cf. *Is.* 53, 4). Să ne grăbim şi noi în acest urcuş, ca să ajungem cu Isaia în vârful nădejdii, să privim de jur- împrejur toate acele bunătăţi pe care Cuvântul le arată celor ce-L urmează spre înălţime.

Să ne deschidă şi nouă gura Dumnezeu Cuvântul şi să ne

călăuzească spre tâlcuirea acestor lucruri, pe care şi numai a le auzi este o adevărată fericire.

„Fericiţi cei săraci cu duhul, că a lor este împărăţia cerurilor." Dacă vreun om oarecare, poftitor de aur, ar găsi nişte scrieri care arată locul unde se află o comoara, iar acest loc ar pune înaintea celui ce o doreşte multă sudoare şi încordare, oare s-ar moleşi acela în osteneala lui, oare ar dispreţul el câştigulşi ar socoti mai plăcută ferirea de orice oboseală decât bogăţia lui ? Aceasta nu se va întâmpla, ci, dimpotrivă, îşi va chema toţi prietenii, strângându-şi multe ajutoare, ca să pună stăpânire pe comoara ascunsă.

Aceasta, fraţilor, este comoara pe care o bine- vesteşte Sfânta Scriptură, iar bogăţia ei este ascunsă sub întunericul neînţelegerii. Aceia care râvnim după aurul cel curat să ne folosim de mulţimea rugăciunilor ca de multe mâini lucrătoare şi să ni se descopere bogăţieşi să împăr- ţim între noi comoara pc care fiecare o va

primi întreagă. Căci virtutea se împarte tuturor celor ce o doresc, dar se dă întreagă fiecăruia, nemicşorându-se între cei ce i se fac părtaşi.

La împărţireabogăţieipământeşti, cel ce ia mai mult decât i se cuvine face nedreptate celorlalţi, căci cel ceşimăreşte partea lui micşorează partea celui împreună-păitaş. Dar bogăţia duhovnicească este la fel ca soarele, care se împarte tuturor celor ce-l văd şi vine întreg la fiecare. Fiecare nădăjduieşte un câştig egal din osteneală, fiecăruia îi este deplin ajutorul pentru cererile din rugăciuni.

Să cugetăm mai întâi ce este fericirea. Fericirea este, după convingerea mea, întregul tuturor celor desemnate prin numirea de bine şi din care nu lipseşte nimic din ceea ce împlineşte dorirea după bine. Să lămurim înţelesul fericirii şi prin alăturarea ei de ceea îi ce este opus. Opusul fericirii este nefericirea. Nefericirea este oboseala în suferinţele dureroase şi involuntare. Iar starea lăuntrică a celor care

trăiesc fericirea este întru totul opusă stării celor ce trăiesc nefericirea. Fericitul se bucură şi se veseleşte de cele la care participă, iar nefericitul este necăjit şi îndurerat de cele ce i se întâmplă.

Fericit cu adevărat este numai Dumnezeu. Căci, dincolo de ceea ce presupunem noi că este Dumnezeu, fericirea înseamnă viaţa curată, binele negrăit şineînţeles, frumuseţea de nedescris, seninătatea mulţumirii prin sine. înţelepciuneaşi puterea Sa; lumina adevărată, izvorul a toată bunătatea; stăpânirea care covârşeşte totul; Singurul vrednic de iubit. Cel ce e mereu Acelaşi; veselia neîncetată; bucuria veşnică; Cel despre care nimic nu se poate spune după merit, chiar de s-ar spune toate câte se pot spune. Căci înţelegerea nu poate cuprinde pe Cel ce este. Chiar dacă am putea înţelege ceva din cclc mai înalte despre EI, nu putem spune nici un cuvânt din cele ce înţelegem.

Dar, deoarece Acela Care l-a întocmit pe om l-a creat după chipul Său, poate fi considerat în al doilea rând fericit cel ce se împărtăşeşte de Cel Care poartă numele fericirii adevărate prin fiinţă - omul. Precum în ceea ce priveştefrumuseţea trupească, originalul frumuseţii se află în persoana vie şi reală, iar pe locul al doilea stă icoana, în-chipuireafrumuseţii prime, asemenea este şi natura omenească: ca este chipul fericirii aflate deasupra tuturor celor ce sunt şi poartă pecetea frumuseţii celei bune, când oglindeşte în sine semnele fericirii.

Dar, cum urâciunea păcatului a întinat frumuseţea chipului, a venit Cel ce ne-a spălat în apa vie şi purtătoare spre viaţaveşnică, iar noi am lepădat urâţenia pricinuita de păcat şi ne-am înnoit după Modelul Cel fericit. Şi, întocmai cum în arta picturii cunoscătorul le arată celor ne-cunoscători că înfăţişarea frumoasă este aceea care este îmbinată din părţi de un anumit fel - părul de un anumit fel, ochii, sprâncenele, forma

obrajilor după o anume întocmire iar toate laolaltă alcătuiesc frumuseţea, la fel şi cel ce zugrăveşte sufletul nostru prin compararea cu Singurul fericit descrie prin cuvânt, ca într-un tablou, cele ce împreună alcătuiesc fericirea. Şi zice la început: „Fericiţi cei săraci cu duhul, că a lor este împărăţia cerurilor”.

S

Dar ce folos vom avea din dărnicia Lui, dacă nu ni se va lumina înţelesul cuprins în cuvânt ? E ca şi în medicină, unde multe din leacurile preţioaseşi greu de aflat rămân neiucrătoare pentru cei ce nu le cunosc, până când nu primim lămurirea ştiinţeidoftoriceşti. Deci, ce înseamnă a fi sărac cu duhul, ca să putem dobândi împărăţia cerurilor? Din Sfânta Scriptură cunoaştem două feluri de bogăţii: una vrednică de dorit, alta vrednică de osândit. E vrednică de dorit bogăţiavirtuţilor, e osândită cea materială şi pământească, pentru că prima este o avuţie a sufletului, iar a doua e făcută pentru amăgirea simţurilor. De aceea Domnul nu îngăduie agonisirea ei, ca una ce e primejduită dc viermi şi dc furi, ci ne porunceşte să râvnim spre îmbogăţirea celor înalte, pe care nu le poate atinge puterea nimicitoare. Prin vierme şi fur a arătat Domnul pe jefuitorul comorilor sufletului.

Opusul sărăciei este bogăţia. După

cum Sfânta Scriptură desemnează două feluri de bogăţii, tot aşa există şi două sărăcii: una vrednică de lepădat şi una care ne fericeşte. Cel ce e sărăcit de neînfrânare, cel sărac în averea cinstită a dreptăţii sau în înţelepciune ori în cuminţenie, cel ce se află sărac şi lipsit de oricare alt mărgâ- ritar de mare preţ este nefericit din pricina inse- toşării sale şi nenorocit din pricina lipsirii de cele preţioase.

Dar cei ce de bunăvoie se sărăceşte pe sine de cugetăriie rele şi nu agoniseşte în vistieriile lui nimic din giuvaeruriledіavoleşti, ci arde cu duhul şi prin aceasta îşi adună sărăcirea în păcate, este cel pe care Cuvântul îl fericeşte pentru sărăcia lui, al cărei rod este împărăţia cerurilor.

Dar să ne întoarcem la comoară şi să nu ne oprim din lucrarea de descoperire a ei, ci, asemenea unui miner, să scoatem la lumină prin cuvânt ceea ce este ascuns. „Fericiţi

cci săraci cu duhul”. Intr-o oarecare măsură, (...) ţintavieţii întru virtute este asemănarea cu Dumnezeu. Dar nepâtimireaşi neîntinarea scapă cu desăvârşireposibilităţii dc imitare a oamenilor, căci este cu neputinţăvieţii pătimitoare să se asemene firii nepătimitoare. Dacă, însă, numai Dumnezeu este fericit, cum îl numeşte Apostolul (cf. / *Tim. 6,* 15), iar împărtăşirea oamenilor de fericire are loc doar prin asemănarea cu Dumnezeu, dacă asemănarea este cu neputinţă, atunci fericirea nu poate fi atinsă de viaţa omenească. Dar unele din cele ale Iui Dumnezeu se fac cu putinţă dc imitat de către cei ce o voiesc.

Care sunt cele ce se fac cu putinţă dc imitat *?* Cuvântul a numit prin „sărăcia cu duhul” smerita cugetare de bunăvoie. Iar ca pildă pentru aceasta, Apostolul ne arată sărăcia lui Dumnezeu, Care, „fiind bogat, a sărăcit pentru noi, ca noi să ncîmbogăţim cu sărăcia Lui” (// *Cor.*

8, 9). Toate celelalte câte se văd în jurul firii dumnezeieştidepăşesc măsura firii omeneşti, dar smerenia Lui este înrudită nouă, celor ce umblăm pe jos şi avem alcătuire de pământ şicurgem spre pământ. Fiinţa umană imită pe Dumnezeu potrivit firii sale şi, pe cât îi este cu putinţă, îmbracă însuşi chipul Lui. Dar să nu creadă nimeni *că* virtutea smeritei cugetări se dobândeşte cu uşurinţăşi fără osteneală. Dimpotrivă, dintre toate virtuţile, aceasta este cea mai anevoioasă. Deoarece, în timp ce omul - care a primit sămânţa cea bună - doarme, prinde rădăcină sămânţa cea mai primejdioasă a vrăjmaşuluivieţii noastre: neghina mândriei. Căci vrăjmaşul a tras cu sine slăbănogul neam omenesc în căderea cea de obşte prin mândria prin care el însuşi s-a prăbuşit la pământ.

Cum patima înălţării de sine s-a sădit aproape în fiecare dintre cei părtaşi naturii omeneşti, tocmai de aici Domnul începe Fericirile, ca să smulgă din deprinderile noastre

mândria ca pe un rău începător, sfătuindu-ne să urmăm Celui ce S-a făcut sărac de bunăvoie, Care este cu adevărat fericit, pentru ca, asemănându-nc cu El în ceea ce putem şi pe cât putem, adică în sărăcia de bunăvoie, să câştigămşiîmpărtăşirea de fericire. Căci zice: „Gândul acesta să fie în voi care era şi în Hristos Iisus, Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o ştirbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând" *(Filip.* 2, 5-7).

Ce poate fi mai înjositor pentru Dumnezeu decât chipul de rob? Ce poate fi mai smerit pentru împăratul celor ce sunt, decât sa Se facă părtaş firii noastre celei sărace ? împăratul împăraţilorşi Domnul domnilor ia de bunăvoie chipul robiei noastre. Judecătorul tuturor Se supune stăpânirilor pământeşti. Acela Care cuprinde toată zidirea în palmă se pogoară dintr-o peşteră, nu este găzduit într-o ospătârie, ci-Şigăseştelocaş sărăcăcios în ieslea

necuvântătoarelor. Cel curat şi nepătat ia asupra Sa întinăciunea firii omeneştişi, făcându-Se sărac de bunăvoie, îşi duce lucrarea până la capăt, în gustarea morţii. Vedeţi prisosirea sărăciei de bunăvoie ? Viaţa gustă moartea. Judecătorul e târât înaintea judecăţii. Stăpânul vieţii făpturilor Se supune hotărârii unui judecător pământesc. împăratul a toata puterea mai presus dc lume nu respinge mâinile călăilor. Spre această pildă să *sc* îndrepte măsura smeritei tale cugetări.

Acum îmi pare, însă, că este clipa potrivită să cercetăm şi nebunia patimii mândriei, pentru ca fericirea smeritei cugetări să ne fie uşor de dobândit, cu multă uşurinţăşi fără istovire. Căci, precum doctorii cei mai pricepuţi scot mai întâi ia iveală pricina bolii şi apoi biruiesc boala cu uşurinţă, aşaşi noi să dăm pe faţăgăunoşenia mândriei, ca să facem uşor de străbătut calea smeritei cugetări. Cum s-ar putea dovedi altfel deşertăciunea îngâmfării decât

arătând care este adevărata fire omenească ?

Acela care-şi îndreaptă atenţia către sine şi nu către lucrurile înconjurătoare nu va cădea cu uşurinţă în această patimă. Ce este, deci, omul ? Voicşti să-ţi spun ccl mai de laudă şi mai de cinste dintre cuvinte ? Dar însuşi Cei ce ne împodobeşte cu splendoare şiîntocmeşte firea noastră după chipul cel mai frumos spune că suntem din lut; mărirea celui mândru se trage din lut şi strălucirea lui se înrudeşte cu piatra. Voieşti să spui ceva despre pricina nemijlocită a naşterii tale? Mai bine las-o deoparte, înăbuşă orice *sunet,* „nu dezvălui - cum zice legea - ruşinea tatălui şi a mamei tale*’ (cf. *Lev.* 18, 7). Nu vesti cele vrednice de uitare şi de îngropare în tăcere. Nu roşeşti tu, bulgăre de pământ, tu, care peste puţină vreme vei fi praf, băşică de aer, care ai în tine răsuflare de o clipă, umflându-te de mândrie şilărgindu-ţi mintea cu un gând deşert ? Nu vezi cele două margini ale vieţiiomeneşti,

cum începe şi unde se sfârşeşte [aceasta] ? Te mândreşti cu tinereţeaşipriveşti la floarea vârstei şi te încânţi de primăvara chipului, de forţa mâinilor în lucrare, de picioarele sprintene la sărituri, de fluturarea buclelor în vânt, de barba care îţiîmpodobeşte obrajii rotunzi, de haina ta care străluceşte în culoarea purpurei şi de veşmintele tale de mătase, pe care sunt în-chipuite cu meşteşug războaie şi animale sau cine ştie ce istorii de altădată ? Sau, poate, te uiţi la sandalele tale ce scânteiază de lustruite ce sunt, iar privirea-ţi se bucură de supleţea liniilor lor ? Te uiţi la acestea şi nu te uiţi la tine ? Te voi arăta pe tine ca într-o oglindă - cine eştişi cum eşti.

N-ai înţeles din mormintele de obşte tainele firii noastre ? N-ai văzut cum stau oasele îngrămădite unele asupra altora, cum căpaţânile despuiate de carne ne fixează aşa de înspăimântător şi tulburător din orbitele lor goale ? Ai văzut tu cum rânjeşte gura şi cum stau împrăştiate

celelalte mădulare ale trupului ? Dacă ai văzut toate acestea, pe tine însuţi te-ai văzut. Unde sunt semnele florii de acum? Unde este culoarea obrajilor? Unde, floarea buzelor? Unde, frumuseţea ochilor care strălucea de sub sprâncene ? Unde, nasul graţios, aşezat între obrajii frumoşi? Unde, pletele ce cădeau în valuri pe spate şi buclele fluturătoare dimprejurul tâmplelor? Unde sunt mâinile care aruncau săgeata? Unde, picioarele care împintenau calul ? Purpura ? Vizonul ? Mantaua ? Cingătoarea ? Sandalele ? Unde, calul? Unde, alergarea sa? Unde, curajul tău, unde, în fine, toate prin care se înalţă mândria ta ?

Spune-mi, unde sunt acelea prin care te semeţeştişi te socoteşti mare lucru ? Unde sunt nălucirile acestea ca ale unuia ce doarme ? Unde este acea fantoma subţireşinestătătoare ce scapă oricărei atingeri, ca visul tinereţii care se arată o clipă şi trece îndată ?

Acestea le spun celor nebuni în

tinereţea lor, lipsiţi de înţelepciune din pricina vârstei necoapte. Dar ce să mai spun despre cei statorniciţi în maturitatea vârstei, dar nestatornici în purtările lor, care cresc încă în boala mândriei şi care dau acestei boli numele de înţelepciune de viaţă ?

Posturile de conducere şi stăpânire peste alţii se fac cel mai adesea prilejuri de mândrie, căci fie posturile înalte devin pricină de mândrie, fie

mândria împinge spre aceste locuri înalte, fie discuţiile despre însemnătatea conducerii, chiar pentru cei ce nu o au, înviorează adeseori această boală. Şi ce cuvânt ar mai putea pătrunde în urechile lor cată vreme ele sunt astupate de laudele linguşitorilor? Cine ar mai putea convinge pe cei stăpâniţi de această mândrie că nu se deosebesc întru nimic de cei ce se fălesc pe scena teatrului cu marea lor pompă? De fapt, artiştii, chiar dacă şi-au pus pe chip o mască strălucitoare şi s-au îmbrăcat într-o haină aurită şi sunt purtaţi cu falâ în care triumfale, nu se

îmbolnăvesc pentru aceasta de lx>ala mândriei şi păstrează şi pe scenă cugetul pe care l-au avut înainte de a intra în rol şi nu se întristează când coboară din car şi-şi dau masca jos. Aceia, însă, care se îngâmfează pe scena vieţii, în poziţiile lor înalte, nu se mai gândesc la ce erau cu puţin în urmă, nici la ceea ce li se va întâmpla în scurtă vreme. Asemenea unei băşici umflate de vânt se umflă ei de vorbele cele mari ale linguşitoruluişi, aşezându-şi pe chip măşti străine, îşi schimbă înfăţişarea naturală a feţei într-una întunecată şi teribilă şi-şi potrivesc o voce aspră, sălbăticită, spre înspăimântarea celor ce o aud. Ei nu se mai socotesc în graniţeleomeneşti, ci se văd ca unii care au puterea şi stăpânirea dumnezeias

că. Şi sc închipuie stăpâni peste viaţăşi peste moarte, fiindcă unora din cei pe care îi judecă le dau sentinţă spre viaţă, altora spre moarte şi nu înţeleg cine este cu adevărat stăpânul vieţiiomeneşti, cine hotărăşte începutul şisfârşitulexistenţei: le-ar fî de ajuns sâ vadă cum sunt răpiţi de pe tronuri şiduşi la morminte mulţi dintre cei ce stăpânesc pe scena lumii. Acolo, tânguirea ia locul glasurilor de linguşitori.

Deci, cum poate fi stăpân pe vieţi străine cel ce nu e stăpân nici pe *viaţa* sa ? Dacă acesta, însă, e sărac cu duhul, priveşte la Cel ce S-a sărăcit de bunăvoie pentru noi şi, dacă îşi va aşeza în faţă soarta comună a firii, nu va dispreţui pe cei de o fire cu el clin pricina înşelătoarei încântări de stăpânire, ci se va socoti fericit să dobândească împărăţia cerurilor pentru smerenia cugetării sale.

Dar să nu respingi, frate, nici celălalt înţeles al sărăciei, care se face pricină a bogăţiei din cer. „Dacă voieşti să fii desăvârşit, du-te, vinde

averea ta, dă-o săracilor şi vei avea comoară în cer; după aceea, vinoşiurmeaza-Mi” *{Mt.* 19, 21). Şi mi se pare că această sărăcie coincide cu sărăcia socotită fericită. „Iată, noi am lăsat toate şiŢi-am urmat Ţie”, zice ucenicul către Stăpânul. „Cu noi oare ce va fi ?" *{Mt.* 19, 27). Şi care e răspunsul ? „Fericiţi cei săraci cu duhul, că a lor este împărăţia cerurilor". Vrei să ştii cine este cel sărac cu duhul ? Cel care schimbă bogăţia trupească pentru bogăţia sufletului, cel ce s-a scuturat ca de o povara de bogăţia pământeasca şi s-a sărăcit pentru duh, a devenit uşorşi aerian şi e răpit la cele de sus, cum zice Apostolul: „vom fîrăpiţi, împreună cu ei, în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh” *(I Tes.* 4, 17).

Aurul este un lucru greu şi, la fel, orice materie din cele căutate pentru îmbogăţire. Virtutea este un lucru uşor, ce tinde în sus. Iar ceea ce este greu şi ceea ce este uşorîşi sunt potrivnice. Deci, e cu neputinţă să se facă cineva uşor dacă s-a lipit de

greutatea materiei. Să ne sărăcim dc cele ce ne trag în jos, ca să ne înălţăm la cele de sus. Şi în ce chip putem face aceasta, ne spune Psalmistul: „Risipit-a, dat-a săracilor; dreptatea lui rămâne în veacul veacului. Puterea lui se va înălţa întru slavă” *(Ps.* 111, 8-9). Cel ce se uneşte cu săracul se aşază pe sine în partea Celui ce S-a făcut sărac pentru noi. Domnul a fost sărac. Nu te teme, deci, de sărăcie. Cel ce S-a făcut sărac pentru noi împărăţeşte, însă, peste toată zidirea. De aceea, dacă te sărăceşti pe tine şi vei fi sărac împreună cu Cel ce S-a făcut sărac, vei şiîmpăraţi împreună cu Cel ce împărăţeşte. Căci „fericiţi cei săraci cu duhul, că a lor este împărăţia cerurilor”, de care fie să ne învrednicim şi noi în Hristos lisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

INCLUDEPICTURE "C:\\Users\\Mira\\AppData\\Local\\Temp\\FineReader12.00\\media\\image5.png" *

OMILIM a DOH3

*..Fericiţi cei blânzi, că aceia vor moşteni pământul. * (Mt.* 5, *5)*

Urcând o scară oarecare, cei ce păşesc pe prima treaptă sunt ridicaţi prin ea la cea aşezată deasupra şi, iarăşi, a doua duce la a treia şi aceasta la următoarea, spre cele mai înalte. Astfel, de Ia treapta pe care se află, cel ce urcă se înalţă mereu spre ceea ce este deasupra şi ajunge la cel mai înalt nivel al urcuşului.

De ce mă gândesc la toate astea ? în înşiruirea celor opt Fericin, urcăm ca pe treptele unei scări. Ea arată prin cuvinte cum, parcurgând pe rând treptele, se uşurează urcuşul. Pentru că acela care a ajuns cu înţelegerea la prima Fericire, printr-o desfăşurare de la sine a înţelesurilor, *o*aşteaptă pe următoarea, deşi ea pare să uimească la prima vedere. I se va părea cu neputinţă celui ce a dobândit împărăţia cerurilor să ajungă la moştenirea pământului; dacă s-ar ţine

seamă de firea lucrurilor, ar fi mai potrivit ca pământul să fie aşezat înaintea cerului, ca noi să ne ridicăm de la acesta (pământul) la acela (cerul). Dacă, însă, ne-am lăsa înaripaţi de cuvânt şinc-am ridica dincolo de bolta cerească, am găsi pământul cel mai presus de ceruri, rânduit spre moştenire celor cc au vieţuit întru virtute. Astfel, nu este nici o greşeală în înşiruirea ordinii Fericirilor, care aşază între făgăduinţele lui Dumnezeu întâi cerurile şi apoi pământul.

Tot ceea ce se vede, prin faptul că este supus simţurilortrupeşti, este înrudit cu acela ce vede; de aceea, chiar dacă ceea ce se vede parc să fie sus, potrivit aşezării în spaţiu, este totuşi dedesubtul firii înţelegătoare (a îngerilor şi a Iui Dumnezeu), Ia care cugetarea nu se poate ridica dacă nu a trecut mai înainte prin cele cunoscute prin simţuri. De aceea, să nu te mire că e numit „pământ" planul de deasupra celor văzute. Cuvântul S-a pogorât la smerenia auzului nostru tocmai pentru că noi nu eram în stare să ne înălţăm la El şi ne descoperă

tainele dumnezeieşti prin cuvinte şi numiri cunoscute nouă, prin vorbele obişnuitevieţiiomeneşti.

Astfel, în făgăduinţa dinainte, a *numit* fericirea negrăită din ceruri „împărăţie". Oare prin acest cuvânt a înfăţişat ceva din cele ce se întâlnesc în împărăţia pământească: diademe scânteind de pietre scumpe, veşminte de purpură care veselesc cu strălucirea lor ochii cei poftitori, pridvoare şi perdele, tronuri înalte, gărzi înarmate, aşezate în rânduri, de jur-împrejur, şi, în fine, vreo pompă din câte se desfăşoară pe aceasta scenă a vieţiişi care este preţuită de cei ce vo- iesc să-şi mărească prin astfel de lucruri înălţimea stăpânirii lor? Fără îndoială că nu. Dar fiindcă numirea de „împărăţie" c ceva mare .si mai presus de toate cele râvnite între oameni, în viaţă, S-a folosit de această numire pentru a arăta prin ea bunătăţile mai presus de toate. Şi, dacă s-ar fi aflat printre oameni ceva mai înalt decât împărăţia, atunci El ar fi căutat să aprindă sufletul celui ce ascultă prin

ceea ce sporea dorirea negrăitei fericiri. Pentru că este cu neputinţă a se descoperi oamenilor, prin numirile lor proprii, acele bunătăţi care sunt mai presus de simţurileşicunoştinţa omenească. „Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-au suit” (/ *Cor.* 2, 9). Dar pentru ca fericirea nădăjduită să nu scape ct totul putinţei noastre de închipuire, ni se con unică despre cele de nespus atât cât putem să înţelegem după smerenia firii noastre. Astfel, numirea pământului după cea a cerurilor să nu-ţi atragă iarăşi cugetarea la pământul cel de jos, ci, dacă te-ai înălţat prin Cuvântul la Fericirea dinainte şi ai dobândit nădejdea cerului, cugetă la acel pământ care nu e moştenirea tuturor, ci numai a celor ce, prin blândeţeavieţii lor, sunt socotiţi v rednici de făgăduinţa Lui.

Aceasta a prevăzut-o, cred eu, şi marele Da- vid - despre care Sfânta Scriptură mărturiseşte că era mai blând şi mai răbdător decât toţi care au trăit această viaţăşi că a dobândit prin credinţă ceea ce nădăjduia - prin

descoperirea Duhului Sfânt, zicând: „Cred că voi vedea bunătăţile Domnului în pământul celor vii” *(F$.* 26, 19). Căci nu socotesc că proorocul a numit pământ al celor vii pământul acesta din care naşte tot ce este muritor şi care desface în ţărâna sa tot ce creşte din ea; ci a cunoscut pământul celor vii în care nu a intrat moartea, pc care păcătoşii nu şi-au făcut niciodată cale şi care n-a primit în el urmă de răutate, pe care nu l-a brăzdat cu plugul vicleniei cel ce seamănă neghină, pământul care nu rodeşte spini şi mărăcini, ci cel în care se află apa odihnei şi locul de verdeaţăşi izvorul împătrit împărţitşi via lucrată de Dumnezeul tuturor şi toate celelalte câte Ic auzim în pilde din învăţătura insuflată dc Dumnezeu.

Iar dacă înţelegem prin acest cuvânt pământul Înalt, mai presus de ceruri, pc care este întemeiată cetatea împăratului, „despre care s-au grăit lucruri preamărite” *(Ps.* 86, 2), nu ne mai este străină înşiruirea Fericirilor. Altfel, n-ar mai fi acesta pământul

binecuvântat al împlinirii nădejdilor celor ce vor fi răpiţi în nori, cum zice Apostolul, întru întâmpinarea Domnului, şi care, astfel, pururea cu Domnul vor ft (cf. *1 Tes.* 4, 17). Şi ce trebuinţă ar avea de pământul de jos cei a căror viaţă este înălţată în nădejdi ?

Dar să vedem care virtute este încununată cu moştenirea acelui pământ. Căci: „Fericiţi cei *blânzi,* că aceia vor moşteni pământul". Ce este blândeţea ? Şi ce fel de virtute este fericită de Cuvântul ? Căci nu mi se pare că trebuie să socotim virtute tot ceea ce sc săvârşeşte cu blândeţe, fără deosebire, de vreme ce cuvântul acesta desemnează şimişcarea greoaie şi zăbavnică. Pentru că între alergători nu este preferat cel blând şiliniştitşi nu câştigă cunună cel greoi în loviturile cu pumnul. De aceea, dacă alergăm spre cununa chemării de sus, Pavel ne sfătuieşte să ne sporim iuţeala: ‚Alergaţiaşa, ca s-o luaţi” (cf. / *Cor.* 9, 24). Fiindcă el se silea spre cele dinainte, lăsând în

urmă tot ce avea în spate *(Filip,* 3,13); şi, lovind cu pumnul, se mişca cu repeziciune; el vedea atacul potrivnicului şi lua o poziţie hotărâtă şi, cu mâinile înarmate, nu lovea la întâmplare sau în gol, ci atingea părţileuşor de străpuns ale celui ce se lupta cu el, îndreptând loviturile împotriva propriului său trup.

Voieşti să cunoşti strategia lui Pavel ? Priveşte rănile vrăjmaşului, priveşte umflăturile pricinui- tc potrivnicului, priveşte împunsăturile făcute celui biruit! Şi, fără îndoială că nu-ţi este necunoscut potrivnicul, cel pe care-l războieşte în trup, lovindu-l cu pumnii şi zgâriindu-l cu unghiile înfrânării, cel ale cărui mădulare le omoară cu foamea, cu setea, cu frigul, cu goiătatea, căruia el i-a întipărit semnele Domnului, potrivnic pe care îl biruieşte cu alergarea, lâsându-l în urma sa, ca nu cumva întunericul să-i întunece vederea, dacă potrivnicul se grăbeşte să iasă înainte. Dacă Pavel este viguros şi sprinten în luptă, dacă David îşimăreştepaşii în urmărirea

vrăjmaşilor săi (*Ps*. 17, 40-41), iar mirele, în căutarea miresei sale, este asemănat cu o căprioară care sare peste munţişi saltă peste coline *{Cânt. Cânt.* 2, 9) - şi câte asemenea lucruri de felul acesta, în care e mai preţuităiuţimea în mişcare decât blândeţea, nu se pot spune! - de ce porunceşte Cuvântul aici blândeţea ca pe o însuşire de laudă ? „Fericiţi cei blânzi, că aceia vor moşteni pământul" - pământul bunelor rodiri, împodobit cu pomul vieţii, udat de izvoarele harurilor, în care odrăsleşte via cea adevărată, îngrijită de Tatăl Fiului *{Mt.* 20, 1 şi urm.).

Cuvântul ne învaţă aici cu înţelepciune că alunecarea spre păcat este lesnicioasă şi firea se apleacă repede spre rău, precum trupurile grele care rămân cu totul inerte în mişcarea spre cele de sus, dar, dacă sunt împinse în jos, de pe un vârf de munte înalt, se rostogolesc cu o iuţeală de nedescris spre prăpastie, propria lor greutate uşurându-le căderea. O asemenea iuţeală este

primejdioasă, fapt pentru care se cuvine să fericim contrariul ei: blândeţea sau deprinderea mişcării greoaie înspre pornirile violente ale firii. Şi, precum focul are o fire pururea mişcătoare spre cele de sus, dar nu se poate mişca în direcţia opusă, la fel şi virtutea se îndreaptă cu iuţeală înspre cele de sus şi, neslăbind vreodată în iuţi- me, rămâne greoaie înspre cele de jos. Deci, pentru că iuţeala noastră spre cele rele este prin natură mai mare, se vor ferici aceia ce se vor linişti întru ea, căci liniştirea dinspre acestea este o mărturie a mişcării înspre cele de sus.

Va fi însă mai bine să lămurim cuvântul prin pilde din viaţă. Voinţa fiecăruia are în faţă o mişcare îndoită, care porneşte liber încotro voieşte, fie spre neprihănire, fie spre desfrânare. Iar ceea ce s-a spus despre chipul virtuţiişi al păcatului este legat de fiecare om în care se pot întrupa aceste chipuri. Voinţa firii omeneşti se împarte în porniri opuse două câte două: mânia, care se

împotriveştebunăvoinţei, trufia, care se împotriveşte smereniei, duşmănia, care se împotriveşte prieteniei iubitoare şipaşnice. Aceasta deoarece viaţa omenească se petrece în trup de materie, iar trebuinţeletrupeşti pot trezi patimile. Fiecare patimă este iute si greu de stăpânit în pornirea spre împlinirea voii ei tocmai pentru că trupul materialnic este greu si inert. De aceea fericeşte Domnul nu pe cei ce vieţuiesc în afara patimilor, căci este cu neputinţă de a împlini în existenţamaterialnică o viaţă cu totul nematerial- nicăşi lipsită de patimi, ci pe aceia care sc ridică până la hotarul cu putinţă de atins prin virtute In această viaţă trupească, hotar pe care îl numeşteblândeţe. Şi spune că această blândeţe este dc ajuns pentru a te face fericit.

El nu cere firii omeneştidesăvârşitanepăti- mire, fiindcă numai un legiuitor nedrept ar putea porunci cele ce sunt cu neputinţă firii. Aceasta ar fi ca şi cum s-ar cere unui animal de apă să-şi

ducă viaţa în aer sau, invers, unul care trăieşte în văzduh să fie mutat în apă. Se cuvine, dar, ca legea să fie potrivită puterii proprii şi naturale a celor pentru caie este dată. De aceea, Fericirea cere cumpătare şiblândeţe, nu lipsa desăvârşită de patimi. Cea din urmă este în afara firii, cea dintâi este o biruinţă a firii prin virtute. Dacă Fericirea ar cere desăvârşitanemişcare a oricărei pofte, atunci binecuvântarea făgăduita ar fi fără rost şi nu s-ar împărtăşivieţii, fiindcă nimeni dintre cei plăsmuiţi în trup şi sânge nu ar dobândi-o. Dar El nu osândeşte pe acela care este prins întâmplător în dorul vreunei pofte, ci pe acela care se osteneşte cu premeditare să şi-o împlinească, pentru că ivirea vreunei astfel de mişcări e pricinuită adeseori, chiar fără voie, de slăbiciunea amestecată adeseori în fire. Dar a nu te lăsa târât de pornirea patimii ca de un torent ce se rostogoleşte la vale, ci a te împotrivi bărbăteşte acestei mişcărişi a respinge patima prin gânduri,

aceasta este fapta virtuţii.

Deci aceia sunt fericiţi, care nu se lasă prinşi cu repeziciune în mişcărilepătimaşe ale sufletului, ci se adună în ei înşişi prin raţiune; aceia care-şi slăbesc pornirile cu frâul raţiunii nu-şi lasă sufletul să fie purtai înspre neorânduială. în patima mâniei se poate vedea cel mai bine pentru ce este blândeţea vrednică de fericire. Numai un cuvânt neplăcut sau o faptă sau o bănuială sunt de ajuns pentru a face să izbucnească această boală; sângele din jurul inimii se înfierbântă, iar sufletul se stârneşte spre răzbunare şi se întâmplă ca în basme, când, prin vreo băutură fermecată, firea omenească ia chipuri de animale neînţelegătoare: se poate vedea câte un om schimbat prin mânie în porc sau în câine

sau în panteră sau în altă fiară de felul acesta. Ochii i se însângerează, părul i se zburleşte în vârful capului, glasul i se înăspreşteşi, tremurând, rosteşte vorbe mânioase, limba dezlănţuită de patimă nu mai slujeşte exprimării celor dinlăuntru 1 inimii, buzele înţepenite nu mai pot rosti desluşit cuvintele, nici nu mai reţin balele ce se scurg din gură cu îmbclşugare din pricina patimii, ci scuipă greţos spumă şi cuvinte; la fel sunt mâinile, la fel picioarele şi întreaga ţinută a corpului. Patima se întipăreşte în fiecare mădular.

Dacă aşa este acesta, iar cei ce are fericirea în faţa ochilor îşi alungă boala începând de la gânduri, printr-o privire curată, printr-un glas liniştit, tămăduindu-se pe sine de urâţeniaieşirii din minţi ca un doctor prin arta sa, oare nu vei zice şi tu, opunându-i unul altuia, că sălbăticitul este nenorocit şi vrednic de lepădat, iar cel blând este fericit, pentru că nu-şi Iasă purtarea cuviincioasă atrasă înspre răutate ?

Şi Cuvântul a avut în vedere mai ales această patimă. De aceea aşazăblândeţea după smerita cugetare, fiindcă una e legată de cealaltă, iar trăirea smeritei cugetări e ca o maică a deprinderii blândeţii. Dacă alungi din purtarea ta îngâmfarea, atunci patima mâniei nu mai are prilej să se ivească. Pricina acestei boli este ocărârea şi batjocorirea, dar sentimentul dezonoare! nu«l atinge pe cel ce s-a deprins pe sine cu smerita cugetare. Aceia şi-a curăţit gândul de deşertăciunea omenească şi a învăţat care este începutul firii celei de nimic pe care o poartă în sine şi spre ce sfârşit se îndreaptă viaţa noastră cea scurtă şi repede trecătoare; cel ce vede înrinăciunea legată de trup şi sărmana neputinţă a firii, căreia nu-i este în putere să se susţină prin ea însăşi dacă nu şi-ar întregi lipsa prin ceea ce foloseşte de la o mulţime de animale; cel ce priveşte, pe lângă acestea, la supărările, la jalea, la nenorocirile şi feluritele chipuri ale

bolilor la care este supusă firea omenească şi de care nu e nimeni liber şi neîmpovărat; cel ce priveşte toate acestea cu ochiul curat al sufletului, aşadar, nu se supără uşor de lipsa onorurilor. Dimpotrivă, va socoti amăgire cinstirea care-i vine de ia aproapele pentru vreun lucru oarecare, de vreme ce în firea noastră nu se află nimic vrednic de cinstire în afară de suflet, iar cinstirea sufletului nu-i vine de la cele pe care le caută în lume. A te îngâmfa cu bogăţia, a tc lăuda cu neamul, a căuta să dobândeşti renume sau a te socoti mai presus de aproapele tău - lucruri în care oamenii văd cinstea lor toate astea dezbracă sufletul de cinste şr-i pregătesc osânda. De aceea, nici un om înţelept nu va căuta să-şi păteze curăţia sufletului cu ceva de felul acesta. Iar a fi aşa nu înseamnă nimic altceva decât a stărui în deprinderea unei adânci smeriri a inimii, după a cărei dobândire mânia nu va mai avea nici o intrare în suflet. Iar unde nu

este mânie, a biruit viaţapaşnicăşiliniştită, care nu e altceva decât blândeţea, a cărei cunună este fericirea şimoştenirea pământului ceresc întru Hristos Iisus, Căruia I se cuvine slava şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

OMILIM a TREIR

„ *Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia. ” (Ml. 5,4)*

încă n-am ajuns pe vârful muntelui, ci ne aflam abia la poalele înţelesurilor. Am trecut, ridicaţi prin Fericiri, doar peste două coline - peste fericita sărăcie si peste blândeţea care stă mai sus pe această scară. După acestea, Cuvân- *jt*il ne călăuzeşte spre cele mai înalte şi ne arată ‘ a treia înălţime a Fericirilor, către care trebuie să aîergăm, lepădând orice greutate şi tot păcatul •«care ne înlănţuie, cum zice Apostolul, spre a ajunge uşorişi sprinteni pe vârf şi spre a ne apropia cu sufletul de lumina mai adevărată a -adevărului.

Ce înseamnă, aşadar, cuvintele: „Fericiţi cei plâng, că aceia se vor mângâia” ? Cel îndrep- t către lume

va râde, fără îndoială, şi va batjocori Cuvântul: dacă se numesc fericiţi în viaţă cei chinuiţi de toate nenorocirile, înseamnă că sunt nefericiţi cei a căror viaţă e lipsită de supărări şi de suferinţe. Şi astfel, enumerând felurile de nenorociri, va râde şi mai mult şi va aduce la vedere greutăţile văduviei, nevoile orfanilor, pierderile de bani, sfărâmările corăbiilor, nenorocirile prizonierilor de război, hotărârile nedrepte ale tribunalelor, exilurile, confiscările nedrepte de bunuri, necinstirile, suferinţele bolilor, ca orbirile şi ciuntirile şi tot felul de dureri trupeştişi orice boală se întâmplă oamenilor în viaţa aceasta, fie că atinge trupul, fie sufletul - toate le va înşira pe nume, socotind că prin ele va dovedi ca vrednic de plâns Cuvântul Care-i fericeştepc cei ce plâng.

Să nu ne lăsăm însă împinşi înspre rătăcire *de* cei ce judecă dumnezeieşiileînţelesuri cu micime de suflet şi cuget josnic, ci să

încercăm, după puteri, să găsim bogăţia ascunsă în adâncul acestor cuvinte, ca să se vădească şi prin aceasta cât de mult se deosebeşteînţelegerea trupească şi pământească de cea înaltă şi cerească.

Cel mai la îndemână ne este plânsul care se naşte pentru greşelişi păcate, potrivit învăţăturii despre întristare a Sfântul Pavel, care zice ca nu există doar un singur fel de întristare, ci unul pricinuit de lume, iar altul de Dumnezeu. întristarea lumii aduce moartea, iar cealaltă lucrează mântuire prin pocăinţă celor ce plâng (cf. *II Cor.* 7, 10). Căci, de fapt, o asemenea simţire a sufletului stă în firescul fericirii, atunci când sufletul îşicunoaşte răutatea şiîşi deplânge viaţa de păcat. Să luăm o pildă: în bolile trupeşti ale celor

clrora ii s-a mortificat vreo parte a

trupului, în urma unei întâmplări nenorocite, lipsa de durere a ei este un semn că bolnavul s-a apropiat de moarte; dacă, însă, medicul, prin arta sa, aduce iarăşi în trup simţireavieţii, atât bolnavul, cât şi(<M ce se îngrijesc de tămăduirea lui se bucură; (aptul că mădularele încep să simtă durerea este semnul de speranţă al întoarcerii la viaţă al bolnavului. Tot la fel este şi cu aceia despre care Apostolul ne spune că au devenit cu totul nesim-ţitorifaţa de durere şi de aceea s-au abandonat cu totul vieţii în păcate, ajungând ca nişte adevărate cadavre şi cu totul nemişcaţi de viaţa cea întru virtute: oameni care nu mai au nici o simţire a ceea ce fac. Când, însă, Cuvântul tămăduitor străpunge inima celor ce-L aşteaptă, prin nişte doctorii fierbinţişi arzătoare (mă gândesc la ameninţările triste ale Judecăţii viitoare), adică înţepându-l şi arzându-l pe cel omorât de patimile plăcerilor, cu frica gheenei sau cu frica de focul cel nestins sau cu frica de viermele

cel neadormit sau cu gândul la scrâşnireadinţilor, la tânguirea neîncetată, la întunericul cel mai din afară, îl aduce la simţireavieţii în care se afla până atunci şi îl face fericit prin faptul că-i sădeşte în suflet simţirea dureroasă.

Aşa a biciuit Sfântul Apostol Pavel pe ccl care, în nebunia sa, se înfierbânta în patul tatălui său câtă vreme a stăruit în nesimţirea păcatului, dar când doctoria mustrării l-a vindecat pe acela şi a ajuns fericit prin întristare, a început să-l mângâie, ca nu cumva să fie copleşit de o mâhnire prea mare (cf. *II Cor.* 2, 7).

Nu ne va li fără de folos pentru viaţa întru virtute acest înţeles al Fericirilor, fiindcă păcatul arc o mare stăpânire asupra firii omeneşti, iar plânsul pocăinţei s-a adeverit ca o doctorie a lui. Cuvântul, însă, mi se pare ca ne-a împărtăşit încă un înţeles, mai adânc, prin cele spuse despre plânsul amarnic. Căci, dacă ar fi avut în gând numai căinţa pentru păcat, ar fî fost nimerit să-i fericească

pe cei ce au plâns şi nu pe cei ce plâng pururea, după cum şi noi, de pildă, în vreo boală, fericim pe cei ce s-au tămăduit şi nu pe cei ce se doftoricesc mereu. Căci prelungirea lucrării de vindecare arată totodată continuarea bolii.

Şi pentru alt temei se cuvine să nu rămânem numai la înţelegerea că fericirea ar fi făgăduită de Cuvântul doar celor ce plâng pentru păcat. Şi îi vom afla pe mulţi cu o viaţă căreia nu i se poate aduce vreo osândă, o viaţă mărturisită de însuşi glasul dumnezeiesc ca împodobită de toată virtutea. Căci de ce lăcomie s-a făcut vinovat loanşi de ce idolatrie Ilie? Ce păcat mic sau mare cunoaşte istoria din viaţa acelora ? Deci, ce vom zice ? Oare îi socoteşte Cuvântul în afara fericirii pe cei ce nu s-au îmbolnăvit şi n-au avui nici o trebuinţă de această doctorie ? Oare n-ar fi o nebunie a-i socoti pe aceştiaexcluşi de la fericirea dumnezeiască fiindcă nici n-au păcătuit, nici nu s-au tămăduit de boală prin plâns ? Sau n-ar fi un lucru

mai bun a păcătui decât a vieţui fără de păcat, dacă numai pe cei ce se pocăiesc îi aşteaptă harul Duhului? „Fericiţi - zice El - cei ce plâng, că aceia se vor mângâia". Să urmăm acum, după puterile noastre, precum zice Avacum, pe Cel ce ne conduce în înălţimeşi să căutăm înţelesul tainic din cele spuse, ca să aflăm cărei întristări îi este promisă mângâierea Duhului Sfânt.

Să căutăm, deci, în viaţa omenească, pentru a vedea mai întâi ce este plânsul şi din ce motive se naşte. Tuturor le e cunoscut că plânsul este o simţire tristă a sufletului, pricinuită de lipsa celor dorite, şi care nu se naşte în cei ce vieţuiesc în veselie. De pildă, cineva e fericit în viaţă când toate lucrurile îi merg ca pe sfoară spre plăcerea lui, când se veseleşte cu soţia, se bucură de copii, când e apărat prin unirea cu fraţii săi, e lăudat între oameni, e cinstit de stăpânitori, temut de duşmani, nedispreţuit de supuşi, plăcut prietenilor, fălindu-se în

bogăţie, înotând în plăceri, fără griji, puternic cu trupul şi având toate câte se socotesc de cinste în lumea aceasta. Unul ca acesta se bucură întru veselie de toate cele din viaţa aceasta.

Dacă se întâmplă, însă, o schimbare a acestei fericiri sau dacă întâmplare nenorocită aduce despărţirea de prietenii cei mai dragi sau pierderea averii sau ştirbireasănătăţiitrupeşti, atunci, lipsindu-se de cele cc-l veseleau, se naşte în el o stare de suflet potrivnică pe care o numim plâns. Deci este adevărat cuvântul de mai înainte, că plânsul este o simţire dureroasă a lipsirii de cele ce ne veselesc.

Dacă am înţeles acum ce este plânsul omenesc, cele ce cunoaştem să ne fie călăuză către cele ce nu cunoaştem, ca să ni se descopere ce este plânsul socotit fericit, care aduce după sine mângâierea. Dacă, pe pământ, lipsirea de bunătăţile trebuincioase ne întristează, nimeni însă nu va plânge pierderea a ceea ce

nu cunoaşte. Astfel, se cuvine mai întâi să cunoaştem ce este binele adevărat, ca apoi să înţelegem firea omenească, pentru că numai dorind acest bine adevărat vom izbuti să dobândim plânsul pe care-l fericeşte Domnul.

Să luăm o pildă: doi oameni care trăiesc în întuneric, dintre care unul născut în întuneric, iar altul închis în cl din vreo pricină nefericită, nu sunt atinşi la fel de această nenorocire. Cel din urmă, ştiind ce a pierdut, suportă cu greu păgu- birea de lumină; cel dintâi, necunoscând bucuria luminii, pentru că a crescut în întuneric, petrece neîntristat, socotind că nu a fost lipsit de nimic. De aceea, pe cel din urmă, dorirea luminii îl îndeamnă Ia toată străduinţaşi născocirea, ca să vadă iarăşi lumina care i s-a răpit, pe când cel dintâi îmbătrâneşteviеţuind în întuneric, deoarece n-a cunoscut ceva mai bun, socotind starea de faţă ca un bine. Tot aşa se întâmplă şi celui ce a izbutit să vadă adevăratul bine, dar apoi a cunoscut sărăcia firii

omeneşti: va simţi întristare în suflet pentru că nu se află în binele acela şi-şi va petrece viaţa în plâns. Deci, socotesc că nu plânsul îl laudă Cuvântul, ci cunoştinţa binelui, căreia îi urmează pătimirea întristării pentru că vieţii îi lipseşte ceea ce doreşte.

Urmează să cercetăm acum ce este acea lumină care ne luminează peştera aceasta a firii omeneşti în această viaţă. Sau, oare nu năzuieşte dorirea noastră spre ceea ce nu se poate nici atinge, nici înţelege ? Dar, atunci, de unde ne vine gândul de a cerceta natura lucrului pe care-l dorim? Sau, ce zugrăvire prin nume şi cuvinte ne poate da o cunoaştere a luminii celei mai presus de toate, potrivită măsurii noastre ? Cum voi numi pe Cel cc nu poate fi văzut, cum voi înfăţişa nematerialul, cum voi arăta nevăzutul ? Cum voi înţelege pe Cel ce este fără mărime şiînsuşire corporală, fără formă şi calitate? Cel ce nu poate fi găsit nici în timp, nici în spaţiu ? Pe Cel ce întrece orice mângâiere, orice închipuire care

mărgineşte ? Pe Cel ce dă viaţăşisubzistenţă tuturor celor cugetate ca bune, pe Cel în Care se vede orice înţelesşi nume înalt: dumnezeirea, împărăţia, puterea, veşnicia, nestricăciunea, bucuria şi veselia şi, în fine, tot cc se cugetă şi se grăieşte cu înţeles înalt ? Cum şi prin ce cugetări este cu putinţă să vină sub vederea noastră acest bine care se vede şi nu este văzut: Cel ce dăruieşte tuturor celor ce sunt existenţa, dar El însuşi există pururea şi nu are trebuinţă să vină la existenţa ?

Dar pentru a nu se osteni cuvântul, întinzân- du-se la cele necuprinse de el, fiindcă acest bine nu ne poate veni în înţelegere, fiind dintre cele mai presus de înţelegerea prin fire, să ne oprim din osteneala aceasta şi din cercetările noastre, să ne mulţumim cu acest câştig că, prin faptul de a vedea pe Cel căutat, ne-am alcătuit o oarecare închipuire a mărimii celor căutate. Cu cât socotim, deci, că binele este prin fire mai înalt decât cunoştinţa noastră, cu atât mai mult

ne abandonăm întristării, fiindcă binele de care suntem despărţiţi este de aşa fel şiaşa de mare, încât nu putem cuprinde nici măcar cunoştinţa lui.

Dar odinioară, noi, oamenii, am fost părtaşi acestui Bine care întrece orice putere de cuprindere- Şi acel Bine era în firea noastră atât de mare şi mai presus de orice înţelegere, că omenirea aceea, creată după ciiipul prototipului în asemănarea cea mai deplină cu El, părea să fie alta.

Căci toate cele ce le cugetăm acum despre Acela, prin presupuneri, erau şi legate de om, prin nestricăciuneaşi fericirea lui: avea stăpânirea de sine şi nesupunerea sub vreo stăpânire, neîntristareaşi nu suferea de oboselile vieţiişi petrecea în cele dumnezeieşti; avea înţelegerea liberă şi curată de orice acoperământ şi privirea aţintită spre bine.

Toate le înţelegem din Scriptură, în cele spuse despre Facerea lumii, anume că omul a fost plăsmuit după chipul lui Dumnezeu şi trăia în rai şi se desfăta de pomii sădiţi acolo. Iar

fructul acestor pomi erau viaţaşicunoştinţaşi cele asemenea acestora. Iar dacă toate acestea erau în noi, cum nu va suspina ca un nenorocit cel ce-şi va compara ticăloşia de acum cu fericirea de atunci ? Cel aflat la înălţime a fost înjosit; cel plăsmuit după chipul Celui ceresc a luat chipul pământului; cel rânduit să împărătească s-a robit; cel zidit spre nemurire a fost desfăcut de moarte; cel ce petrecea în desfătarea raiului a fost strămutat în acest loc al bolilor şi al durerilor; cei dăruit cu nepăti- mireaşi-a însuşitviaţapătimaşăşi întinată; cel nestăpânit de nimic şi stăpân pe sine e stăpânit acum de atâtea rele, încât nu e uşor să-i numărăm pe tiranii noştri. Fiindcă fiecare din patimile din noi se face un despot al celui robit şicucereşte precum un tiran cetatea sufletului, torturează pe cel ce l-a supus, chiar prin supuşii de odinioară ai acestuia, folosindu-se după plăcerea Iui de gândurile noastre. Aşa este mânia, frica, laşitatea, aroganţa, patima întristării şi a plăcerii, ura,

vrajba, neîndurarea, cruzimea, pizma, linguşirea, nepăsarea şi toate patimile potrivnice pe care le vedem luptându-se în noi - sunt un şir de tirani şi stăpânitori care supun sufletul puterii lor, ca pe un prizonier de război. Iar dacă ar socoti cineva şi nenorocirile trupeşti împletite cu firea noastră şi sădite în ea - adică bolile de multe feluri, pe care la început omul nu le cunoştea -, lacrimile vor spori şi mai mult, văzând în locul celor bune pe cele de întristare şi punând faţă în faţă relele de care suferă cu bunătăţile pe care le-a pierdut.

Aceasta pare a Fi învăţătura tainică a Aceluia Care fericeşte plânsul: faptul că sufletul, privind spre binele adevărat, nu se lasă înecat în amăgirea vieţii de acum. Căci nu poate trăi fără lacrimi cel ce înţelege adevărul lucrurilor, nici fără întristare cel ce se rostogoleşte în voluptăţilevieţii, cum se poate vedea la alcătuirea jalnică a firii *!* animalelor neînţelegătoare*(căci ce* poate fi mai jalnic decât lipsa raţiunii ? 1). Ele n-au

nici o simţire a nenorocirii, măcar că viaţa lor sc petrece cu o oarecare însoţire a plăcerii. Căci şi calul este plin de semeţie, taurul risipeşte praful pregătin- du-se de luptă, porcul îşizbârleşte perii în sus în faţa grămezii, căţeii se joacă, viţeii * burdâşi fiecare dintre animale îşi arată plăcerea prin unele senine. Dar dacă ar avea vreo părtăşie la darul raţiunii, atunci n-ar avea plăcere de jalnica lor viaţă dobitocească.

Aşa se întâmplă şi cu oamenii. Mai ales cei ce n-au nici o cunoştinţă de bunătăţile dc care a fost lipsită firea noastră îşi petrec viaţa de aici în plăceri. Iar îndulcirea cu cele de aici ne îndepărtează de la căutarea celor mai bune. Şi cel ce nu caută nu găseşte ceea ce se dă numai celor ce caută.

De aceea Cuvântul fericeşte plânsul: nu pentru că îl socoteşte fericit în el însuşi, ci pentru ceea ce izvorăşte prin el. Chiar în împerecherea cuvintelor se arată că plânsul este fericit, pentru că

este urmat de mângâiere. Căci zicând: „Fericiţi cei cc plâng”, nu a încheiat cuvântul, ci a adăugat: „câ aceia se vor mângâia”. Acest lucru mi se pare că l-a cunoscut mai înainte şi marele Moi- se, mai bine zis, Cuvântul Care a rânduit prin el tainicele porunci despre Paşte, legiuind să se folosească pâine nedospită în zilele sărbătorii, iar carnea să fie însoţita de verdeţuri amare, ca din aceste închipuiri să învăţăm că nu sc poate cineva împărtăşi de sărbătoarea cea tainică dacă nu amestecă de bunăvoie verdcţurilc amare în viaţa simplă şi nedospită. De aceea şi marele David, deşi se vedea ridicat la cea mai înaltă măsură a fericirii omeneşti, adică la treapta împărătească, a adăugat amărăciuni din belşugvieţii sale, suspinând şi plângând şi tânguindu-se pentru prelungirea întristării în trup. $i, mistuit de dorul pentru cele mai mari, zice: „Vai mic, că pribegia mea s-a prelungit” *(PS.* 119, 5). Iar în alt loc, privind ţinta la

frumuseţeasălaşurilordumnezeieşti, zice că se topeşte de dorirea lor şi se socoteşte mai bucuros să fie aşezat acolo între cei din urmă, decât să fie aici între cei din faţă: „Ales-am a fi lepădat în casa lui Dumnezeu, mai bine decât a locui în locaşurilepăcătoşilor'* *(Ps.* 83, 11).

Dacă voieşte cineva să cunoască şi mai bine înţelesul acestei întristări fericite de Domnul, să gândească la istoria despre Lazăr şi bogatul, in care această învăţătură ni se înfăţişeazăşi mai dezvăluit. „Dar Avraam a zis; Fiule, adu-ţi aminte că ai primit cele bune ale tale în viaţa ta, şi Lazăr. asemenea, pc cele rele; iar acum aici el se mângâie, iar tu te chinuieşti" *(Lc.* 16, 25).

Aşa se şi cuvine, deoarece lipsa noastră de voinţă - mai bine zis, reaua noastră voinţă - nc- a despărţit de iconomia cea bună a lui Dumnezeu, pentru că, după ce Dumnezeu ne-a rânduit spre bucuria de binele cel neamestecat cu răul şi ne-a oprit să amestecăm încercarea răului cu

binele, noi, purtaţi de lăcomie, ne-am hrănit cu ceea ce e potrivnic, adică ne-am dedulcit cu neascultarea dc Cuvântul dumnezeiesc, şi astfel, în chip necesar, firea noastră se îndreaptă prin amândouă şi se împărtăşeşte atât de ceea ce o întristează, cât şi de ceea ce o veseleşte. Fiindcă sunt două lumi şi în fiecare se vede desfăcut un îndoit fel de vieţuire; veselia e şi ea îndoită: una în viaţa aceasta şi alta în cea pc care o aşteptăm prin nădejde. Iar fericit trebuie socotit ccl care alege sorţul veseliei în bunătăţile adevărate ale vieţiiveşnice, cel ce nu cugetă ca paguba împlinirea liturghiei întristării în viaţa aceasta scurtă şi trecătoare sau lipsirea de vreuna din dulceţilevieţii acesteia, ci căderea prin veselia dc cele de

aici. Căci, dacă este o fericire a avea veselia nesfârşităşi pururea prelungită în veacurile veşnice, deşi firea omenească trebuie să guste numaidecât şi din cele potrivnice, nu este greu de înţeles voia Cuvântului şi pentru ce sunt fericiţi cei ce plâng acum, ca unii ce se vor mângâia în veacurile nesfârşite. Iar mângâierea izvorăşte din împărtăşirea cu Mângâietorul. Căci harul mângâierii este o lucrare a Duhului, de care fie să ne împărtăşimşi noi, prin harul Domnului nostru lisus Hristos, Căruia I se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

0MILI3 a PMTR3

Fericiţi cei ce flămânzesc îmetoşează de dreptate, că aceia se vor sătura. “(Mt. 5, 6)

Despre bolnavii cu dureri de stomac şi care n-au poftă de mâncare, cei pricepuţi în meşteşugul doftoricesc spun că anumite sucuri ce se adună în partea de sus a stomacului îi fac să se simtă mereu plini şi sătui şi sa respingă hrana ca străină şi nefolositoare, căci pofta lor naturală slăbeşte din pricina unei saturări mincinoase. Dar dacă, prin vreun leac doftoricesc, sunt scoase afară mâncărurile îngrămădite în pungile stomacului, atunci revine pofta de mâncare naturală şi nutritoare, ncmaistingherindu-se firea de ceva străin. Şi semnul sănătăţii este că acela nu se mai apropie cu silă de mâncarea cea folositoare.

Dar ce voiesc să spun prin acest cuvânt aşezat înainte ?

Deoarece cuvântul ce ne

călăuzeştepăşeşte tot mai departe şi ne ridică mai sus pe scara Fericirilor, împodobindu-ne inima cu frumoasele ..suişuri" *(Ps.* 83, 6), precum zice profetul, această a patra treaptă ne-o arată după ce am săvârşiturcuşurile de mai înainte, zicând: „Fericiţi cei ce flămânzesc şiînsetoşează de dreptate, că aceia se vor sătura*. Acum socotesc că este bine să nccurăţim sufletul, după puterile noastre, de saturare şi îmbuibare şi să chemăm în noi pofta cea fericită pentru o altfel de mâncare şi băutură. Căci omul nu se poate întări fără hrana îndestulătoare care să-i susţină puterea, nici nu poate să primească hrana îndestulătoare fără să se hrănească, nici să se hrănească fără poftă. Puterea este benefică pentru viaţă, iar aceasta se susţine prin saturare; saturarea se face prin mâncare, mâncarea prin poftă; pofta, aşadar, este ferici- toare pentru cei ce trăiesc, fiindcă ea este începutul şi cauza puterii noastre.

Precum se întâmplă când c vorba de hrana trupului şi precum nu toţi doresc aceleaşi mâncăruri, ci pofta celor ce se împărtăşesc de ele e împărţită adeseori în privinţa felurilor de mâncare - şi unul se bucură de cele dulci, altul se mişcă spre cele acre şi calde, altul, iarăşi, se îndulceşte de cele sărate şi altul de cele pişcătoare, ba se întâmplă uneori că în unii se iveşte pornirea spre o mâncare ce nu le este de folos, căci, având unul aplecare spre o patimă, îşihrăneşte boala prin mâncăruri ce o înrăutăţesc, iar de are pornirea spre cele de folos, va fi fără îndoială sănătos, hrana susţinându-i starea cea

nă la fel *se* întâmplă şi cu hrana sufletului, căci poftele tuturor nu înclină spre aceeaşi .mâncare". Unii doresc slavă, alţiibogăţie sau vreo strălucire lumească, pofta altora se învârte în jurul plăcerilor mesei, alţii se satură cu lăcomie din invidie, pe care o înghit ca pe o mâncare veninoasă. Dar sunt şi câte unii care poftesc ceea ce este bun prin fire. Iar ceea ce este bun prin lire este bun pentru totdeauna şi pentru toţi .şi nu este dorit pentru altceva decât pentru el însuşi, fiind mereu acelaşişinctocindu-se prin saturare. De aceea Cuvântul fericeşte nu pe cei ce flămânzesc pur şi simplu, ci pe cei a căror poftă tinde spre dreptatea adevărată.

Ce este, deci, dreptatea ? Căci aceasta socotesc că trebuie să o descoperim mai întâi prin cuvânt, ca, o dată fiind arătată frumuseţea ei, să se mişte în noi dorirea de frumuseţea acestui bine. Căci nu este cu putinţă să poftim ceea ce nu ni s-a arătat; firea noastră este leneşăşinemişcată

spre ceea ce nu cunoaşte, dacă dorinţa nu ia cunoştinţă prin auz sau prin vedere de ceea ce este vrednic de dorit Unii dintre cei ce au cercetat acestea spun că dreptatea este deprinderea ce împarte tuturor egal şi fiecăruia după vrednicie. De pildă, dacă ar fi cineva stăpânul care împarte banii, acesta ar fi drept când ar împlini ne- părtinirea şi ar măsura ceea ce dă după trebuinţa celor ce primesc. Şi dacă ar primi cineva puterea să judece, acesta ar fi drept când ar da hotărârea nu după iubire şi ură, ci urmând firii lucrurilor: să pedepsească pe cei nevrednici şi să-i izbăvească pe cei nevinovaţi, iar în pricinile de învrăjbiri ar da o judecată dreaptă. Tot asemenea, este drept acela care rânduieştesupuşilor dări după puterile lor. Stăpânul casei sau al cetăţii sau împăratul peste popoare se numeşte drept când cârmuieşte cele ce i s-au dat spre stăpânire fără a se lăsa răpit de mândria spre fapte necugetate, ci conduce neorbit de patimi în ţinutul său, căutând să

împace nevoile supuşilor săi. Toate acestea le rânduiesc după raţiuneadreptăţii cei ce stabilesc ceea ce e drept, călăuziţi de o astfel de deprindere.

Fu, însă, privind spre înălţimea legilor dumnezeieşti, socotesc că prin dreptatea din această Fericire trebuie înţeles ceva mai mult decât cele spuse. Căci, dacă acest cuvânt a! mântuirii e rânduit întregii firi omeneşti, dar nu orice om se află în vreuna din stările arătate mai înainte, căci nu multora le este dat să împărăţească, să conducă, să judece, să aibă avuţii în stăpânire sau să fie iconomi peste altceva, iar cei mai mulţi se află între cei supuşişicârmuiţi, cum ar consimţi cineva că adevărata dreptate este aceea care nu •tă la îndemâna întregii firi deopotrivă ? Căci dacă, după ştiinţele profane, ţinta celui drept este egalitatea, iar starea cea mai înaltă are în sine neegalitatea, nu poate fi socotit împlinit înţelesul dat dreptăţii când e dezminţit îndată de inegalitatea din viaţă.

Care e, deci, dreptatea ce Ie stă tuturor Ia îndemână ? Este aceea care este dorită de tot cel ce priveşte la masa Evangheliei, fie bogat, fie sărac, slujitor sau stăpân, nobil sau sclav: nici o împrejurare nu sporeşteşi nu scade înţelesuldreptăţii. Căci dacă dreptatea s-ar găsi numai la cel ce este recunoscut prin vreo demnitate oarecare sau printr-altă înălţime, cum ar fi atunci drept unul ca Lazăr cel aruncat la poarta bogatului, care nu ar avea o asemenea dreptate data de conducere, stăpânire, casă, masă sau vreun alt mijloc al vieţii prin care şi-ar câştiga dreptatea aceea ? Dacă dreptatea s-ar putea arăta numai în stăpânire sau în împărăţire sau în a gospodări ceva, cel ce nu le are pe acestea ar fi numaidecât în afara dreptăţii. Cum s-ar învrednici de odihnă cel ce nu are nimic din acestea, care, în judecata celor mulţi, ţin de dreptate?

Trebuie să căutăm dreptatea aceea de care se bucură cel ce o doreşte prin făgăduinţă. Căci zice: „Fericiţi cei ce flămânzesc de dreptate, că

aceia se vor sătura”.

Multe şi felurite sunt cele ce ne îmbie spre a ne împărtăşi de ele şi spre care se îndreaptă pornirea poftitoare a firii omeneşti; avem nevoie de multa pătrundere ca să deosebim, dintre cele ce ne îmbie, ceea ce este hrănitor de ceea ce este otrăvitor, ca nu cumva ceea ce doar pare sufletului că este hrănitor să ne lucreze moarte şi stricăciune, în loc de viaţă. Deci, poate că nu e fără rost să lămurim înţelesul acestora şi prin altă pildă din cele aflate în Evanghelie.

Cel ce a primit să aibă comune cu noi toate ale noastre afară de păcat şi S-a împărtăşit de pătimirile noastre n-a socotit foamea ca păcat, nici n-a respins de la Sine pătimirea ei, ci a primit pornirea poftitoare a firii îndreptată către mâncare, pentru că, după ce a stăruit 40 de zile în nemâncare, a flămânzit, căci a dat firii, când a voit, timp să lucreze cele ale ei. Dar născocito- rul ispitelor, când a cunoscut că stăpânirea foamei

s-a ivit şi în El, L-a sfătuit să-Şi împlinească pofta cu pietre. Iar aceasta înseamnă schimbarea poftei de la hrana cea după fire la cele din afara firii. Căci spune: *„Zi* ca pietrele acestea să se facă pâini P\ Dar ce nedreptate a săvârşit lucrarea pământului ? De ce să fie dispreţuităsămânţa, iar hrana care se face din ea să fie ruşinată? De ce să fie nesocotită înţelepciunea
Ziditorului, ca şi cum n-ar hrăni cum sc cuvine prin seminţe neamul omenesc? Dacă piatra e arătată mai potrivită spre hrana, fără îndoială că înţelepciunea lui Dumnezeu a greşit în rânduirea hranei trebuitoare a vieţiiomeneşti. „Zi ca pietrele acestea să sc facă pâiniAceasta o spune diavolul până acum celor ispitiţi de pofta lor şi, spunând-o de multe ori, convinge pe cei ce privesc la el şiaceştiaîşi pregătesc pâinile din pietre. Dacă pofta iese din trebuinţa pusă de graniţele firii, ce altceva face decât să asculte de sfatul diavolului, care leapădă hrana cea din

seminţeşistârneşte pofta spre cele din afară ale firii ? Cei ce-şi pun înainte pâinea lăcomiei mănâncă din piatră - cei cc-şi gătesc mese costisitoare şi încărcate, cei ce-şi împodobesc cina cu o pompă născocită spre uimirea altora, în afara celor trebuitoare vieţii. Căci, ce are comun cu trebuinţa firii argintăria, care nu se poate gusta şi care este atât de grea şi împovărătoare la cântar ?!

Ce este pătimirea foamei ? Oare nu pofta după ceea ce ne lipseşte ? Când puterea se istoveşte, ceea ce s-a golit se umple iarăşi, printr-un adaos. Iar firea pofteşte după pâine sau alta dintre cele rânduite spre mâncare. Deci, dacă duce cineva la gură aur în loc de pâine, oare îşiîmplineştetrebuinţa? Astfel, dacă în locul celor rânduite spre mâncare, cineva caută materii ce nu pot fi mâncate, acela se ocupă cu pietre. Firea cere ceva şi el caută altceva. Firea însăşi spune, prin pătimirea foamei, aproape grăind, că acum are nevoie de mâncare, pentru că trebuie

să împlinească în trup împuţinarea de putere, iar tu nu auzi firea. Nu-i dai ceea ce cere, ci te îngrijeşti cât de mare să fie greutatea argintului pe masă; cauţi pe cioplitorii materiei şi te interesezi de legendele idolilor ce trebuie săpate în materie, cum să fie închipuite mai amănunţit prin meşteşugul sculpturii patimile şi năravurile rele, să se vadă mânia în chipul înarmat când întinde suliţa spre junghiere şi durerea celui rănit, când, doborât de împunsătura mortală, chipul lui pare să suspine; şi pornirea vânătorului şi sălbăticia fiarei şi câte altele dintre feluritele lucruri măiestrite cu artă, poruncesc cu aprindere nebunii cei deşerţi să se aducă împrejurul meselor! Firea cere să bea, iar tu împodobeşti scaunele cu trei picioare, băile, pocalele, ulcioarele şi multe altele care n-au nimic de-a face cu trebuinţa firii!

Oare nu auzi limpede, prin cele ce faci, pe cel ce te sfătuieşte să priveşti către piatră ? La ce bun să mai întindem cuvântul pentru a înfăţişa

celelalte feţe ale acestei hrăniri cu pietre, vorbele şi cântecele pătimaşe prin care se deschide către om calea şirului de rele, pregătind - prin aţâţârilc pricinuite de ele - hrană desfrânării ?

Acesta este sfatul vrăjmaşului în privinţa hranei: a le căuta, prin privirea la pietre, pe acestea în locul pâinii trebuincioase. Dar Nimicitorul ispitelor nu scoate foamea din fire, ca pricină a păcatelor, ci alungă numai grija cea peste măsură care ne aşază, prin sfatul diavolului, în iscodirea celor netrcbuincioase, o dată cu folosirea celor de trebuinţă. Căci, precum cei ce strecoară vinul nu dispreţuiesc folosirea lui din pricina gunoaielor amestecate în eJ, ci, despărţind prin strecurare cele de prisos, nu resping întrebuinţarea vinului curat, la fel şi Cuvântul văzător şi deosebitor al celor străine de fire, prin subţirimea vederii amănunţite, nu a scos din fire foamea cea susţinătoare a vieţii noastre, dar a strecurat şi a aruncat iscodirile

împletite în folosirea celor de trebuinţă. Acela care s-a împrietenit cu propria sa fire prin Cuvântul lui Dumnezeu cunoaşte pâinea cea hrănitoare.

Astfel, dacă Iisus a flămânzit, e un lucru fericit a flămânzi, când aceasta se lucrează şi în noi după pilda Lui. Când vom cunoaşte, însă, după ce a flămânzit Domnul, vom înţelege, fără îndoială, înţelesul fericirii rânduite nouă. Care este, deci, mâncarea de a cărei poftire nu Se ruşinează Iisus? După convorbirea cu samarineanca, zice către ucenici: „Mâncarea Mea este să fac voia Tatălui Meu” (cf. *Jn.* 4, 34), iar voia Tatălui este „ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului sa vină” (/ *Titn.* 2, 4). Deci, dacă dorirea Aceluia este ca noi să ne mântuim şi hrana Sa este viaţa noastră, am aflat pentru ce are nevoie de o astfel de stare a sufletului nostru.

Ce înseamnă deci aceasta ? Să flămânzim după mântuirea noastră, să însetăm după voia lui Dumnezeu, Care

vrea să ne mântuim. Cum putem dobândi această foame am învăţat din Fericirea aceasta. Căci acela care doreşte dreptatea lui Dumnezeu a aflat ce este cu adevărat de dorit. Dorire pe care El n-a săturat-o numai într-un singur chip, pentru că n-a căutat împărtăşirea de dreptate numai ca mâncare; dorirea care s-ar opri numai la această stare de suflet ar Fi jumătate de dorire. El a făcut binele acesta şi bun de băut, ca să arate căldura şi înfocarea poftirii şi prin pătimirea setei: căci atunci când nc uscăm şi ne înăbuşim dc sete, luăm băutura cu plăcere, ca pe o tămăduire a acestei simţiri.

în fiinţa ei, dorinţa de mâncare şi băutură este una, dar simţirea care caută pe fiecare din acestea este deosebită. Cuvântul ne arată culmea poftirii binelui, fericind pe cei cc pătimesc ciupâ dreptate prin amândouă - prin foame şi prin sete întrucât Cel dorit e în stare să împli- nească poftirea arătată prin amândouă, făcân- du-Se hrană tare

celui ce flămânzeşteşi băutură celui ce îşi atrage cu sete harul.

„Fericiţi cei ce flămânzesc şiînsetoşează de dreptate, că aceia sc vor sătura Dar oare numai cel ce doreşte dreptatea este fericit, iar pe cel ce doreşte neprihănirea sau înţelepciunea sau chibzuinţă sau alt fel de virtute nu-l fericeşte Cuvântul ? Acesta este oare înţelesul a ceea ce se spune? Fără îndoială, dreptatea este una dintre virtuţi. De multe ori, însă, dumnezeiasca Scriptură cuprinde întregul prin pomenirea unei părţi, ca, de pildă, când tălmăceşte prin numiri Firea dumnezeiască. Proorocia zice, astfel, ca în numele Domnului: „Eu sunt Domnul şi acesta este numele Meu. Nu voi da nimănui slava Mea şi nici diipurilor cioplite cinstirea Mea” *Us. 42, 8).* Şiiarăşi, în alt loc: „Eu sunt Cel ce sunt” *(leş.* 3, 4), şi în altul: .Milostiv sunt” *(leş.* 22, 27). Sfânta Scriptură obişnuieşte să-L numească pe El şi prin alte mii de numiri care tălmăcesc înălţimeaşi mărirea dumnezeiască, pentru ca prin

acestea să aflăm că, atunci când pomeneşte pe unul, rosteşte în tăcere, împreună cu acesta, toată lista numelor. Căci este cu neputinţă ca atunci când se zice „Domnul[1]*, sâ nu fie cugetate şi celelalte. Toate se numesc printr-un nume. Prin aceasta am învăţat că Scriptura cea insuflată de Dumnezeu obişnuieşte să cuprindă multe printr-o parte oarecare.

Aici, când spune ca le este rânduită fericita săturare celor ce flămânzesc după dreptate, Cuvântul dă să se înţeleagă prin această virtute orice virtute, încât Ia fel de fericit este şi cel ce flămânzeşte după dreapta socoteală, după vitejie, după neprihănire sau după orice altceva s-ar înţelege prin numele de virtute. Căci nu este cu putinţă ca un chip al virtuţii, desfăcut de celelalte, să fie el însuşi, de sine, virtutea desăvârşită. Dacă îi lipseşte cuiva ceva din cele ce sunt cugetate ca bune, atunci neapărat se află în el contrariul binelui. Neprihănirii i se opune des-frânarea, dreptei socoteli -

nechibzuinţaşi fiecăreia din cele înţelese ca bune i se opune ceva cugetat ca potrivnic.

Astfel, dacă nu s-ar cugeta toate (virtuţile) împreună cu dreptatea, ar fi cu neputinţă să fie bun ceea ce este lipsit de acelea. Nu s-ar putea vorbi de dreptate nebună sau obraznică sau desfrânată sau de una unită cu oricare dintre cele cugetate ca rele. Iar dacă înţelesuldreptăţii nu este amestecat cu nici un rău, el cuprinde în sine neapărat tot binele. Iar binele este tot ce e văzut ca virtute. Aid se arată toată virtutea sub numele de dreptate. Pe cei ce flămânzesc şiînsc- toşează de această dreptate îi fericeşte Cuvân-tul,făgaduindu-le saturarea de cele dorite.

„Fericiţi cei ce flămânzesc şiînsetoşează de dreptate, că aceia se vor sătura.” Iar ceea ce se spune mi se pare că are următorul înţeles: nimic din cele năzuite în viaţa spre împlinirea poftelor simţurilor nu le aduce săturare celor ce o râvnesc, ci se petrece, precum zice într-un loc

Cartea înţelepciunii lui Solumon: „Butoi spart este silinţa după plăceri”. Cei ce-l umplu mereu cu sârguinţă se ostenesc fără sfârşitşi zadarnic, vărsând mereu cale ceva în adâncul poftei, dar orice ar arunca în ea pentru plăcere, nu le va aduce vreodată săturarea poftei. Cine dintre iubitorii de arginţi a pus vreodată frâu iubirii de arginţi după dobândirea a ceea ce năzuia ? Cine a ajuns la stingerea poftei nebune de slavă prin dobândirea slavei năzuite? Iar cel ce şi-a împlinit plăcerea sa în ceea ce gâdilă urechile sau în ceea ce desfătează ochii sau în lăcomia furioasă şi nebună a pântecelui şi a celor de după aceea, unde a ajuns prin plăcerea aceasta ? Nu zboară tot felul de plăceri împlinite prin trup îndată ce au fost gustate, întârziind măcar puţin la cei ce s-au atins de clc ?

Această învăţătură înaltă ne-a împărtăşit-o Domnul: singură osteneala întru virtute, sădită în noi, este ceva statornic şi întemeiat. Cel ce

a dobândit ceva din cele înalte - fie neprihănirea, fie cumpătarea, fie evlavia către Dumnezeu, fie altceva din învăţăturile înalte şi evanghelice - nu are în acestea bucurie trecătoare şi nestatornică, ci una întemeiată şi statornică, ce se întinde pe toată durata vieţii. Pentru ce ? Pentru că acestea se pot lucra mereu şi nu este nici o clipă în tot răstimpul vieţii în care cineva să fie sătul de lucrarea binelui. Căci neprihănirea şicurăţiaşi statornicia în orice bine şinepărtăşia la rău se lucrează mereu, câtă vreme priveşte cineva spre virtute şi gustă neîntrerupt bucuria care e unită cu lucrarea. Dar cei revărsaţi în poftele fără rost, chiar dacă sufletul lor priveşte mereu spre neîn- frânare, nu se pot îndulci mereu de ele: plăcerea de a mânca este oprită de săturare şi plăcerea băutorului se stinge o dată cu setea şi, în acelaşi fel, celelalte plăceri au nevoie de un oarecare răstimp şi de întreruperi ca să se învioreze din nou plăcerea adormită de săturare. Dar avuţiavirtuţii, îndată

ce a prins rădăcini în cineva, nu cunoaşte nici limitare în timp, nici nu e hotărnicită de vreo săturare, ci, în cei ce vieţuiesc potrivit ei, păstrează întotdeauna simţirea întreagă,

ă şi viguroasă a bunătăţilor ei. De aceea Dum- îzeu Cuvântul ie făgăduieşte saturarea celor ce ămânzesc după ea - o săturare ce aprinde do- ţa prin împlinirea ei deplină şi nu o *toceşte.* Aceasta este ceea ce ne învaţă Cuvântul, Care ne vorbeşte din muntele înalt al înţelesurilor: să nu ne ocupăm pofta noastră cu nimic din cele ce nu duc la vreun capăt pe cei ce se sârguiesc, rămânându-le sârguinţadeşartăşi fără rost, asemenea celor ce aleargă spre vârful umbrei lor sau al căror drum nu duce spre nici o ţintă sau duce spre una care scapă mereu şi repede celui ce aleargă în urma ei. Să râvnim mai degrabă după cele întru care sârguindu-ne, sârguinţa aduce folos sârguitorului. Cel ce doreşte virtutea îşicâştigă binele ca pc o avuţie proprie, văzând în sine însuşi obiectul

doririi sale.

Fericit este, aşadar, ccl ce flămânzeşte dc neprihănire, căci se umple de curăţie, iar saturarea, cum s-a spus, nu pricinuieşte oprirea dorinţei; ci amândouă cresc deopotrivă, una prin alta. Căci dorirea virtuţii cuprinde în sine ceea ce doreşteşi binele sălăşluit înăuntru aduce cu sine o bucurie neîncetată în suflet. Stă în natura acestui bine să nu îndulcească numai pentru un moment pe cel ce-l gustă, ci să dăruiască o ve-selie lucrătoare în toate părţile trupului. Aminti

rea vieţuirii drepte veseleşte pe cel ce a reuşit să vieţuiascăaşa. Veseleşte atât viaţa din timpul de faţă, când c trăită în virtute, cât şiaşteptarea răsplătirii, care socotesc că nu este alta decât, iarăşi, virtutea - lucrare a celor ce au biruit şi cununa biruinţelor.

Iar dacă ar fi să spunem un cuvânt şi mai îndrăzneţ, socotesc că prin cuvântul despre virtute şi dreptate, Domnul Se făgăduieşte pe Sine însuşi doririi celor ce ascultă. Căci El „S-a făcut nouă înţelepciune de la Dumnezeu şi dreptate şisfinţireşi răscumpărare” *U Cor.* 1, 30), dar şi „pâine ce se pogoară din cer” *(In.* 6, 50) şi apă vie, după care însetează David, precum mărturiseşte într-un psalm, aducând lui Dumnezeu această frumoasă pătimire: „însetat-a sufletul meu spre Dumnezeul Cel tare, Cel viu: când voi veni şi mă voi arăta feţei Lui”. Acesta a grăit aceste cuvinte măreţe ale Domnului şi a vestit de mai înainte această săturare a sa: Jar eu întru dreptate mă voi arata feţei Tale,

sătura-mă-voi când se va arăta slava Ta" (*Ps.* 16, 15).

Aceasta este, după judecata mea, adevărata virtute: binele neamestecat cu răul, în care se cuprinde tot înţelesul celor cugetate ca bune, este Dumnezeu Cuvântul, virtutea „care acoperă cerurile", cum zice Avacum (3, 3). Pentru aceea,

dreptate au fost fericiţi cei care flămânzesc pă această dreptate a lui Dumnezeu. Căci, în evăr, se va sătura cel care, cum spune Psal- istul, „a gustat pe Domnul" *(Fs.* 33, 8), adică l ce a primit în sine pe Dumnezeu şi se umple Cel după Care a însetat şi a flămânzit, după găduinţa Aceluia Care a zis: „Dacă Mă iulxîşte cineva, va păzi cuvântul Meu, şi Tatăl Meu îl va iubi şi vom veni la el şi vom face sălaş la el" *(In.* 14, 23), sălăşluindu-se mai întâi Duhul Sfânt. Socotesc că şi marele Pavel, care a gustat fructe tainice ale raiului şi, ump!ându-se de cele ce a gustat, era flămând mereu. De fapt, el mărturiseşte că s-a umplut de Cel dorit, zicând: „în mine viază

Hristos" *{Gal.* 2, 20). Şi ca unul care era flămând, îşi îndrepta mereu pofta în viitor: „Nu (zic) că am dobândit îndreptarea ori că sunt desăvârşit; dar o urmăresc, că doar o voi prinde” *(Filip.* 3, 12).

Să ne fie îngăduit să luăm ca exemplu ceva ce se găseşte în firea noastră: precum în cazul hranei trupeşti, dacă nimic din cele luate ca hrană n-ar ieşi din noi ca nefolositoare, ci totul s-ar adăuga la înălţimea trupului şi, prin aceasta, trupurile s-ar ridica la mare înălţime, hrana de fie- care zi sporind prin ea mărimea lui, aşa dreptatea aceea - şi toată virtutea ce o însoţeşte - face pe cei ce se împărtăşesc de ea mereu mai înalţi, sporind mereu mărimea lor prin adăugarea ei, deoarece nu iese din noi, fiind mâncată în chip duhovnicesc.

Dacă am înţeles că foamea cea fericită dă afară din noi toată umplutura răutăţii, să flămânzim după dreptatea lui Dumnezeu, ca să ajun- gem să ne umplem de ea în Hristos

Iisus, Domnul nostru, a Căruia fie slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIH 3 CINCE3

„ *Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milni*." *(Mt. 5, 7)*

A

învăţătura primită de Iacov într-o vedenie, prin simbolul scării ce străbate de la pământ la înălţimea cerului, unde Dumnezeu e întărit pe ca, este asemenea învăţăturii despre Fericiri pe care ne-o dă şi nouă acum Cuvântul şi care înalţă tot mai sus pe cei ce urcă pe ea, spre înţelesurilecereşti. De fapt, acolo i s-a închipuit patriarhului, în înfăţişarea unei scări, viaţa cea întru virtute, ca să înveţeşi el, şi să împărtăşeascăşiurmaşilor ca nu ne putem înălţa altfel spre Dumnezeu decât privind mereu la cele de sus şi hrănind fără întrerupere dorirea nesfârşită a celor înalte, încât să nu iubească şi să nu se oprească la cele dobândite, ci să socotească drept pagubă neridica- rea la ceea ce este mai presus. Şi astfel, înălţarea din fericire în fericire îi aduce pe cei

purtaţi de această dorire în apropierea lui Dumnezeu, Cel cu adevărat fericit, Care-Şi are tronul Său atotputernic aşezat peste toate Fericirile. întocmai după cum ne apropiem de cel înţelept prin înţelepciuneşi de cel curat prin curăţie, de Cel fericit ne apropiem străbătând Fericirile. Căci lui
Dumnezeu îi este proprie cu adevărat fericirea. De aceea şi Iacob a istorisit că Dumnezeu Şi-a; întărit tronul Său pe o astfel de scară, pentru *ca* împărtăşirea de Fericiri nu e nimic altceva decât împărtăşirea de dumnezeire, spre care ne urcă j Domnul prin cuvântul Său.

De aceea socotesc că El îndumnezeieştc într-un fel oarecare, prin înfăţişarea pe rând a fericirii făgăduite, pe cel ce ascultă şiînţelege cuvântul acesta: „Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui". Ştiu că în multe locuri ale dumnezeieştii Scripturi, prin numele de „milostiv", bărbaţii cci sfinţi îl numesc pe Dumnezeu: aşa. David - în *Psalmi*, iona - în proorocia

lui, aşanumeşte Moise pe Dumnezeu în multe locuri ale Legii. Dacă, deci, numirea de „milostiv" este cuvenită lui Dumnezeu, oare nu-ţi cere ţie Cuvântul să te faci dumnezeu, când însuşirile lui Dumnezeu se gravează în tine? Căci, dacă Dumnezeu e numit „milostiv” în Scriptura de Dumnezeu insuflată, iar Cel cu adevărat fericit este Dumnezeu, urmează de aici în mod vădit că, fiind cineva milostiv ca om, se învredniceşte de fericirea dumnezeiască şi se face părtaş de ceea ce i sc atribuie lui Dumnezeu: „Milostiv e Domnul şi drept şi Dumnezeul nostru miluieşte". Cum să nu fie un lucru fcrici- tor ca omul să se numească şi să fie ceea ce Dumnezeu se numeşte datorită lucrărilor Sale? Dar şi dumnezeiescul Apostol ne sfătuieşte spre dorirea celor mai înalte harisme.

Scopul nostru nu este, însă, de a ne lăsa împinşi spre râvnirea binelui - căci în firea omenească este înnăscută năzuinţa spre bine ci de a nu rătăci în judecata cu privire la bine. Căci, mai

ales în aceasta suntem înşelaţi în viaţa noastră: că nu putem înţelege întocmai ce este binele prin fire şi ceea ce ne pare bun prin amăgire. Dacă ni s-ar înfăţişa în viaţă răutatea dezvelită, şi nu vopsită de o oarecare închipuire a binelui, omul nu s-ar năpusti asupra ei. Drept aceea, avem nevoie de pătrundere pentru înţelegereaspu<sei de faţă, ca, învăţând să cunoaştemfrumuseţea adevărată a înţelesului ascuns în ea, să ne formăm după cliipul ei. Precum gândul despre Dumnezeu e sădit în chip firesc în toţi oamenii, iar înşelarea asupra a ceea ce năzuim vine din necunoaşterea Celui ce este cu adevărat Dumnezeu - căci unii se închină Dumnezeirii adevărate, cunoscute în Tatăl, în Fiul şi în Sfântul Duh, iar alţii s-au rătăcit spre păreri nebuneştişi, dc aceea, puţina abatere de la adevăr a deschis calea necredincioşieiaşaşi în privinţa cuprinsului spusei de faţă: dacă nu prindem adevăratul înţeles, nu mică ne va fi paguba, rătăcind dc la adevăr.

Ce este mila, în cc se arată şi cum este fericit cel ce primeşte întocmai ceea ce dăruieşte ? Căci: „Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor mi- lui[H]. Înţelesul nemijlocit al acestei spuse cheamă pe om la iubirea semenului şi la compătimirea Iui. din pricina necgalităţiişi a firii schimbătoare a împrejurărilor vieţii, care fac ca nu toţi să se afle în aceleaşi stări nici în privinţa cinstirii, nici a stării trupului, nici a celorlalte înzestrări. Căci, de cele mai multe ori, viaţa e sfâşiată prin cele contrare: prin robie şi stăpânire, prin bogăţieşi sărăcie, prin slavă şi necinste, prin slăbiciune şi tărie a trupului şi prin toate cele asemănătoare. Şi, pentru ca sărăcia să ajungă deopotrivă cu bogăţia, lipsa să se cumpănească din prisosinţă, EI porunceşte mila faţă de cei nevoiaşi. Iar dacă mila nu înmoaie sufletul, nu s-ar putea urni cineva spre îngrijirea de nenorocirea aproapelui. Şi, precum mila este înţeleasă ca opusul neîndurări!, tot la fel cel neîndurat şi crud stă ca o fortăreaţă de neajuns celor ce

se apropie, câtă vreme cel împreună-pătimitor şi milostiv se amestecă oarecum, prin simţirea sufletului, cu acela aflat în nevoie, făcându-se pentru cel necăjit ceea ce îi cere sufletul lui. Fiindcă mila este, ca să o tălmăcim într-o explicare cuprinzătoare, întristarea de bunăvoie pentru necazurile străine.

Iar dacă nu i-am lămurit deplin înţelesul, poate se va înfăţişa mai limpede prin alt cuvânt. Mila este împreună-pătimirea iubitoare cu cei chinuiţi de dureri. Şi, precum cruzimea şi sălbăticia îşi au obârşia în ură, mila odrăsleşte din iubire, neputându-sc ivi decât din aceasta. Şi, dacă ar cerceta cineva cu luare-aminte însuşirea milei, va găsi în ea o întărire a simţirii iubitoare, amestecată cu pătimirea întristării. Căci împărtăşirea de cele bune este năzuită de toţi la fel, atât de duşmani, cât şi de prieteni, dar voinţa de a lua parte la dureri e proprie doar celor stăpâniţi de iubire. Se recunoaşte, de aceea, că dintre cele ce ţin de viaţa

aceasta, iubirea este cea mai tare, iar mila este întărirea iubirii. Fericit în înţelesul cel mai propriu este, aşadar, cel ce-şi păstrează sufletul în această simţire, fiindcă a ajuns la vârful cel mai înalt al virtuţii.

Nimeni însă să nu judece această virtute numai prin părelnicia cea din afară, pentru că, altfel, ea n-ar fi decât o faptă a celor ce au vreo putere să înfăptuiască binele. Dar eu socotesc că este mai drept să se socotească aceasta în voia liberă, pentru că acela care voieşte binele, dar e împiedicat de la săvârşirea lui din lipsa de putere, nu e cu nimic mai prejos prin simţirea sufletului, faţă de cel ce arată hotărârea lui prin fapte. Este de prisos a mai spune cât de mare este câştigul pentru viaţa dacă înţelege cineva fericirea în acest fel, fiind vădite şi pruncilor bunătăţile dobândite printr-o asemenea îndreptare a vieţii. Dacă, să presupunem, ar fi proprie tuturor această simţirefaţă de cei mai prejos, nu s-ar mai afla unul mai sus şi altul

mai jos, viaţa n-ar mai fi împărţită prin numiri contrare, sărăcia nu l-ar mai întrista pe om, robia nu l-ar mai umili, necinstirea nu i-ar mai supăra. Toate ar fi comune tuturor şi ar fi aceeaşi lege şi dreptate în viaţa oamenilor, cel ce are ceva făcându-se de bunăvoie deopotrivă cu cel lipsit. Iar, dacă ar fi aşa, n-ar mai fi nici o pricină de duşmănie, pizma ar înceta, ura s-ar stinge, răzbunarea, minciuna, înşelătoria, războiul ar dispărea, căci toate acestea sunt nepoatele poftei de mai mult. Dacă s-ar îndepărta acea simţire neîndurătoare, împreună cu ea ar fi scoase, ca o rădăcină rea, odraslele răutăţii. Iar prin smulgerea răutăţilor, îşj va face loc şirulbunătăţilor: pacea, dreptatea şi toate celelalte cunoscute ca bune.

Ce ar putea fi mai fericit decât să trăim astfel, ncmaiîncredinţândviaţa noastră lacătelor şi pietrelor, ci încrezându-ne unii în alţii ?! După cum cel neîndurător şi crud îşi face vrăjmaşi pe cei care au suferit cruzimea lui, tot aşa, dimpotrivă,

i toţi ne arătăm bunăvoirea celui ce are milă noi, mila *născând* în chip firesc iubirea în cei se împărtăşesc de ea.

Mila este, precum a spus Cuvântul, maica bu- âvoinţei, a iubirii, arvuna şi legătura oricărei mţiriprieteneşti. Şi ce altă siguranţă mai întăritâ ar putea născoci vieţii ? De aceea, cu drept cu- ntfericeşte Cuvântul pe cel milostiv, fâgădu- du-i atâtea bunătăţi prin acest nume. Nu se ate să fie cineva care să nu cunoască folosul estui sfat pentru viaţă. Dar eu aed că înţelesul Cuvântului cuprinde în mod tainic *ceva* mai mult decât se dezvăluie cugetării nemijlocite, arătând cele negrăite ale vieţii viitoare. Zicând: „Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui", El făgăduieşte milostivirea ca răsplată pentru viitor.

însă noi. părăsind, pe *cât ne* stă în putinţă, acest înţelesuşor de găsit şi la îndemână, să încercăm să străbatem cu privirea spre partea dinăuntru a catapetesmei. „Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui.” Din această

spusă se poate ajunge la ceva mai înalt decât învăţăturileînţelese prin cuvânt, pentru că Acela Care l-a făcut pc om după chipul Său a sădit în firea celui plăsmuit pornirile către toate bunătăţilevirtuţilor, încât nici una din acestea nu este dată din afară, ci ceea ce *voim* stă în puterea noastră, scoţând binele din firea noastră ca dintr-o vistierie. Căci prin parte suntem învăţaţi despre întreg şi anume că nu poate dobândi omul nimic din cele poftite dacă nu-şidăruieştesieşi acel bine. De aceea zice Domnul către cei ce îl ascultă: „împărăţia lui Dumnezeu este înăuntrul vostru” (Zc. 17, 21); şi „oricine cere ia, cel care caută găseşteşi celui care bate i se va deschide” *(Mt.* 7,8); a lua ceea ce dorim, a afla ceea ce căutăm şi a dobândi cele dorite atârnă de voia şi de hotărârea noastră. La fel trebuie să judecăm şi contrariul, anume că nici pornirea spre rău nu ne vine prin vreo silă din afară, ci, îndată ce am ales răul, acesta dobândeşteexistenţă,

închipu- indu-se atunci când noi îl alegem. în afară de voinţa liberă, răul nu se află şezând nicăieri ca ipostas propriu, de sine stătător.

Din acestea se vădeşte limpede puterea de sine stătătoare şi de sine stăpânitoare pe care a sadit-o în firea oamenilor Domnul firii: toate atârnă de libera noastră alegere, fie bune, fie rele. Iar Judecata dumnezeiască, urmând cu hotărâre nepătimitoareşi dreaptă, împarte fiecăruia ceea ce însuşişi-a dăruit, după cum zice Apostolul: „Viaţăveşnică celor ce, prin stăruinţă în faptă bună, caută mărire, cinste şinestricăciune, iar iubitorilor de ceartă, care nu se supun adevărului, ci se supun nedreptăţii: mânie şi furie" *{Rom. 2,* 7-8) şi tot ceea ce este răsplătire întristătoare.

Căci, după cum oglinzile curate arată chipurile aşa cum sunt - bucuroase pe ale celor ce se bucură, triste pe ale celor întristaţi - şi nu învinuieşte nimeni firea oglinzii când arată chipul întristat al modelului doborât de întristare, aşaşi Judecata

cea dreaptă a lui Dumnezeu este pe măsura simţirilor noastre şi ne dă darul din proprietatea noastră, după cum se găseşte acesta la noi. „Veniţi, voi, cei binecuvântaţi" şi „Duceţi-vă, voi, cei blestemaţi” (*Mt.* 25, 34,41). Oare e nevoie de cele din afară pentru a auzi cuvântul dulce cei de la dreapta, iar cei de la stânga pe cel trist? Cei dintâi au găsit milostivire graţie faptelor lor, iar cei din urmă şi-au făcut pc Dumnezeu nemi- losârd pentru că s-au arătat fără milă faţă de cei de aceeaşi fire. Bogatul ce înota în desfătări nu s-a milostivit de săracul ce se chinuia Ia poarta lui; prin aceasta s-a lipsit singur de milostivire şi, când se ruga să fie miluit, nu a fost auzit. Şi aceasta nu pentru ca s-ar fi pricinuit vreo pagubă în marele izvor al raiului printr-o mică picătură dată lui, ci pentru că picătura milei nu se uneşte cu neîndurarea. Căci „ce împărtăşire are lumina cu întunericul ?” (// *Cor.* 6, 14); şi „ceea ce va semăna omul, aceea va şi secera. Cel ce seamănă în trupul său însuşi, din trup va secera stricâciu-

ne; iar cel ce seamănă în Duhul, din Duh va secera viaţăveşnică” *{Gal.* 6, 7-8). Sămânţa socotesc că este libera alegere a omului, iar secerişul este răsplata liberei lui alegeri. înmulţit este spicui bunătăţilor pentru cei care au ales o asemenea sămânţăşi dureros este secerişul de spini celor ce au semănat în viaţa lor cu astfel de seminţe. Căci fiecare trebuie să secere ceea ce a semănat şi altfel nu se poate.

„Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui '. Care limbă omenească ar putea spune adâncul tăinuit în aceste cuvinte ? Dar forma comună şinehotărnicită a cuvântului ne trimite să cercetăm şi mai mult cele spuse, prin faptul că nu adaugă cine sunt cei către care se cuvine să fie mila lucrătoare, ci spune simplu: „Fericiţi cei milostivi”. Un nou înţeles ni-l dăruieşte Cuvântul şi prin aşezarea milei în urmarea plânsului fericit. Acolo era socotit fericit cel ce-şi petrecea viaţa aceasta în plâns şi aici mi se pare că vrea să pună aceeaşiînvăţătură. Căci, precum ne

simţimatinşi de nenorocirile străine când unii dintre cunoscuţiinoştri cad fără voie în suferinţeneaşteptate - fie că sunt alungaţi din casa părintească, fie au scăpat numai cu viaţa din corăbiile scufundate, fie au căzut în mâna piraţilorşi tâlharilor, fie ajung din liberi, robi, fie din starea de fericire au trecut în închisoare sau orice alt-

a care a schimbat încr-un asemenea rău soar- hună pe care au avut-o până atunci deci. cum în sufletul *nostru* se naşte o simţire de preună-păiimire cu aceştia, tot aşa se iveşte o tfcl de simţire pentru noi înşine, poate chiar mult mai mare, când viaţa noastră alunecă tr-o astfel de soartă nedemnă.

Când ne gândim la strălucirea casei pe care pierdut-o, cum am ajuns în puterea tâlhari- or, cum am fost vârâţi în abisul acestei vieţi din are am ieşit goi, câţişi ce fel dc tirani am ales în ul unei vieţuiri în libertate, cum ni s-a între- pt fericirea vieţii prin moarte şi stricăciune, oare mai este

cu putinţa, când ne vin asemenea cugete, ca mila noastră să se ocupe de nenorocirile străine şi să nu se umple sufletul de jale pentru sine însuşi, gândindu-se la ceea ce a avut şi dc unde a căzut? Căci, cc este mai de plâns decât această robie ? în locul desfătării raiului, am primit această stare a vieţii, supusă bolii şi durerii; în locul acelei nepătimiri, am primit zecile de mii de nenorociri ale patimilor; în loc de petrecerea aceea desăvârşităşi de împreună-vieţuirca cu îngerii, am fost osândiţi să vieţuim împreună cu dobitoacele pământului. Am schimbat viaţa îngerească şinepătimitoare cu viaţadobitocească. Iar pe amarnicii tirani, pe stăpânii cei turbaţişi sălbatici ai vieţii noastre cine ar putea să-i numere cu uşurinţă: ura, patima, mândria - tiranul furios şi sălbatic gândul desfrânat, care îşi râde de noi ca de nişte sclavi cumpăraţi cu bani, robindu-ne firea spre slujiri pătimaşeşi necurate? Iar lăcomia, ce alt tiran o covârşeşte în răutate ? Roieşte nenorocitul suflet, îl sileşte să primească poftele ei

nesăturate, mereu turnând şineumplându-se niciodată, ca o fiară cu multe capete, ce trimite prin mii de guri hrana în pântecele nesăţios; niciodată nu se satură de câştig, ci ceea ce câştigă i se face mereu pricină şiaţâţare a poftei de şi mai mult câştig.

Cine, deci, văzând această viaţă nefericită şi nestatornica, nu va rămâne fără milă şi fără îndurare faţă de atâtea nenorociri? Iar pricina nemilostivirii de noi înşine stă în nesimţirea relelor, aşa cum se întâmplă în pătimirea celor ieşiţi din minţi, care, covârşiţi de rău, pierd şisimţirea celor ce le pătimesc. Dacă, însă, cineva se cunoaşte pe sine, cum a fost înainte şi cum este şi acum, precum şi Solomon zice undeva: „cei ce se cunosc pe ei înşişi sunt înţelepţi”, nu va înceta vreodată să aibă milă, iar acestei simţiri a sufletului îi va urma, după dreptate, şi mila dumnezeiască. De aceea zice: „Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui”.

Aceia, şi nu alţii. Căci înţelesul

acestui cuvânt *e* ca şi când ar spune cineva: „Fericit lucru este

-şi îngriji cineva sănătatea trupească”, pentru că aceia care se îngrijeşte va trăi întru sănătate. Astfel, ccl milostiv este fericit, pentru că rodul milei se face un bun al celui ce miluieşte, fie în înţelesul lămurit acum de noi, fie în cel lămurit mai înainte, care arată împreună-pătimirea su- : fletului cu nenorocirile străine. Fiecare din acestea e un bine: atât a se milui cineva de sine în chipul arătat, cât şi a pătimi împreună cu semenii săi pentru nenorocirile lor, fiindcă dreptatea Judecăţiidumnezeieştidăruieştesimţirii omeneşti o întărire înaltă faţă de cei în suferinţă. Apoi, se înţelege că în felul acesta îl face pe om propriul său judecător, arunci când el ia hotărâre asupra celor mai mici.

Şi pentru că adevărată este credinţa că toată firea omenească va păşi înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, ca fiecare să ia potrivit cu cele ce le-a făcut în trup - fie binele,

fie răul poate că ne e îngăduit să spunem şi ceva mai îndrăzneţ: dacă este cu putinţă ca gândul *să* înţeleagă cele negrăite şi nevăzute, cu atât mai mult sc poate cunoaşte încă de acum fericirea răsplătirii din partea celor miluiţi. Căci bunăvoinţa ce se naşte în suflet faţă de cei ce ne-au arătat milă rămâne în veci, după cuviinţă, în cei ce se împărtăşesc de har. Ce e, deci, mai firesc ca, în

vremea cercetării, binefăcătorul fiind recunoscut de către cei ce au fost bucuraţi de el, sufletul acestuia să se veselească de glasurile mulţumitoare către Dumnezeu, care-i vor aduce lauda întregii zidiri ?! Va fi oare nevoie de altă fericire pentru acela al cărui nume este strigat de faţă cu aţâţi privitori ?! Şi că vor fi de faţă cei ce s-au bucurat de faptele bune ne învaţă cuvântul Evangheliei în sentinţa împăratului asupra celor drepţişi asupra celor păcătoşi. Către amândouă cetele vorbeşte cu înţeles, arătându-i cu degetul pe cei miluiţişi pe cei nemiluiţi: „întrucât aţi făcut unuia dintre aceştifraţi ai Mei, prea micT. Spunând „aceşti", arată pe cei miluiţi ca fiind de faţă.

Sâ-mi spună acum cel ce preţuieşte mai mult materia neînsufleţită a aurului decât fericirea viitoare: ce este strălucirea aceasta a aurului ? Ce sunt scânteierile pietrelor de mare preţ ? Ce podoabă a veşmintelor este atât de minunată ca acel bine pe care ni-l pune înainte nădejdea ? Când Cel

ce împărăţeşte peste zidire Se va descoperi firii omeneşti, şezând cu mărire pe tronul cel înalt, când se vor vedea împrejurul Lui nenumăratele miriade ale îngerilor şi când ochii tuturor vor vedea împărăţia cea negrăită a cerurilor şi se vor arata, pe de altă parte, dimpotrivă, chinurile înfricoşătoare, iar în mijlocul acestora - întreaga fire omenească a celor ce au fost de la prima creaţieşi până la împlinirea întregului, stând în văzduh cu frică şi cu nădejdea celor viitoare, aşteptând cu cutremur fie o soartă, fie alta; şi chiar şi cei ce au vieţuit cu o conştiinţă bună, tremurând de viitorul lor, când vor vedea pe ceilalţitârâţi în întunericul trist de conştiinţa lor cea rea, ca de un călău, iar cel milostiv va fi dus de faptele sale înaintea Judecătorului, strălucind de îndrăzneală, însoţit de glasurile de laudă şi de mulţumită ale celor cărora le-a făcut bine, oare se va mai socoti fericirea una cu bogăţia materială ? Oare va primi în locui acestor bunătăţi să i se prefacă toţimunţiişişesurileşi

văile şi marea în aur?

Iar cel ce a sigilat grijuliu, cu peceţi, cu lacăte *i uşi de fier, în ascunzători întărite, pe Mamona*$i* a socotit păstrarea materiei îngrămădite în ascunzători mai de preţ decât orice poruncă va fi târât cu capul în jos în focul acela întunecat şitoţi îi vor scoate la arătare învârtoşareaşi cruzimea pe care le-a săvârşit în această viaţă pe pielea lor şi-i vor spune: „Adu-ţi aminte că ai luat cele bune în viaţa ta” *{Ic.* 16, 25), că ai încuiat mila în lăzile bogăţieişi ai nesocotit pe pământ împreună-pătiinirea cu ceilalţi. Nu ţi-ai agonisit *>eniruviaţa de aici iubirea de oameni, nu ai ce nu ai avut, nu afli ce n-ai pus deoparte, nu aduni ce n-ai risipit, nu seceri ce n-ai semănat - secerişul e pe măsura seminţelor tale. Ai semănat amărăciune, adună snopii ei; ai iubit nemilos- tivirea, ia ce ai iubit; n-ai privit cu milă, nu vei fi privit cu milă; ai trecut cu vederea pe cel necăjit, vei fi trecut cu vederea când te vei pierde; ai <x:o- lit mila, mila tc va

ocoli; te-ai scârbit de cel sărac, şi de tine Se va scârbi Cel ce a sărăcit pentru tine.

Când acestea şi altele ca acestea se vor spune, unde va fi aurul ? Unde, vasele strălucitoare ? Un-’ de, siguranţa comorilor peceduite? Unde, câinii rânduiţi spre paza nopţiişi armele pregătite pentru cci ce pun la cale jefuirea ? Unde, însemnările clin catastife ? Ce sunt acestea faţă de plânsul şiscrâşnireadinţilor? Cine va lumina întunericul? Cine va stinge flacăra ? Cine va alunga viermele cel neadormit?

Să fim ascultători, fraţilor, glasului dumnezeiesc, care ne învaţă în puţine cuvinte atât de multe despre cele viitoare, şi să fim milostivi, ca să ne fericească Hristos lisus, Domnul nostru, a Căruia fie slava şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

OMILIM M SMSEM

„fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu. "(Mt. 5, *8)*

Ceea ce se petrece cu cei ce privesc de pe un vârf înalt la o mare adâncă şi întinsă, aceea se [petrece şi în cugetarea mea, care priveşte de la înălţimea cuvântului lui Dumnezeu, ca de pe un munte înalt, în adâncul de netălmăcit al înţelesurilor. Şi, precum se poate vedea pe multe ţărmuri ale mării câte un munte tăiat în două, pe [partea dinspre mare, retezat din vârf până la temelie, de parcă ar fi ras, iar din vârful lui, atâr- fnând peste prăpastie, o ieşiturăameţitoare, ceea ce îngăduie celui aflat într-un asemenea foişor să privească de la o mare înălţime marea din adânc, ja fel ameţeşte sufletul meu atârnat de acest înalt cuvânt al Domnului: „Fericiţi cei curaţi cu inima, câ aceia vor vedea pe Dumnezeu”.

Dumnezeu însuşi Se făgăduieşte ca privelişte celor ce s-au curăţit cu

inima. Dar „pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată” *Un.* 1, 18), cum zice marele loan. Cugetarea aceasta o întăreşteşi înaltul Pavel, zicând: „pe Care nu L-a văzut nimeni dintre oameni, nici nu poate să-L vadă” (/ *Tim.* 6, 16).

• - OwomilM 81

Aceasta este stânca lunecoasă şi abruptă cărei nu are în ea nici un punct de păşire pentru înţelegere. Despre această stâncă, Moise a spus în învăţăturile sale că este neapropiată, deoarece înţelegerea noastră nu poate păşi nicicum pe ea, orice gând despre ea ca fiind anulat de negaţie: „că nu poate vedea omul faţa Mea şi să trăiască'[1] (cf. *leş.* 33, 20).

Pe de o parte, viaţaveşnica înseamnă a-L vedea pe Dumnezeu. Pe de alta, aceasta nu e cu putinţă, cum spun loan, Pavel şi Moise - stâlpii credinţei. Vezi vârtejul de care e atras sufletul spre adâncul celor cuprinse în cuvânt? Dacă Dumnezeu este viaţa, cel cc nu-L vede pe El nu vede viaţa. Dar ca Dumnezeu nu poate fi văzut, ne-o mărturisesc de Dumnezeu purtătorii proorocişi apostoli. De ce strâmtoare se loveşte nădejdea omului!

Dar Dumnezeu ajută nădejdea primejduită de cădere, precum a făcut

cu Petru, întărind apa de sub picioarele lui, când acesta era în primejdie să se scufunde. Dacă va veni şi Ia noi mâna Cuvântului şi ne va susţine în amândouă din înţelesurile amintite, pe noi, care ne scufundăm în adâncul tălmăcirilor, vom scăpa de frică, pentru că ne-a prins cu putere de mână Cuvântul, Care ne călăuzeşte.

Făgăduinţa e aşa de mare, că îndreaptă spre cel mai înalt vârf al fericirii. Căci ce alt bine ar mai putea dori după acesta cel ce are toate în Cel văzut? Pentru că a vedea, în limba Scripturii, înseamnă a avea: „Vei vedea bunătăţileleru- ealimului” (*Ps.* 127, 5), în loc de „vei găsi", şi: .Piară necredinciosul, ca să nu vadă slava Domnului” *Qs.* 26, 10), unde, prin „să nu vadă", proorocul vrea să spună „sa nu se împărtăşească”.

Deci cel ce vede pe Dumnezeu are, prin vedere, tot ce se cuprinde în numărul bunătăţilor: viaţa fără de sfârşit, veşnicanestricăciune, fericirea fără dc moarte, împărăţia cea

nesfârşită, bucuria fără sfârşit, lumina adevărată, cuvântul duhovnicesc şi dulce, slava cea neapropiată, tot binele ce ni se rânduieşte prin făgăduinţa fericirii.

Dar, pentru că putinţa vederii este legată de curăţia inimii, mintea mea e cuprinsă iarăşi de ameţeală, întrebandu-se dacă nu cumva curăţia inimii este dintre cele cu neputinţăşi care întrec firea noastră. Dacă Dumnezeu se vede prin aceasta (prin curăţia inimii), iar Moise şi Pavel nu L-au văzut, o dată ce-au spus că nici ci, nici alţii nu pot vedea pe Dumnezeu; se pare că ceea ce făgăduieşte Cuvântul e cu neputinţă de dobândit. Ce ne foloseşte nouă să ştim cum poate fi văzut Dumnezeu, dacă ia această ştiinţă nu se adaugă putinţa ? Aceasta e ca şi cum ar zice cineva: e un lucru fericit a fi cineva în cer, căci acolo va vedea cele ce nu se văd pe pământ. Dacă ştim că este o fericire a fi acolo, aceasta ne va fi de folos numai dacă ni s-ar face cunoscut prin Cuvântul şi mijlocul de a ajunge

la cer. Dar atâta timp cât urcuşul este cu neputinţă, ce câştig aduce cunoaşterea fericirii cereşti ? Ea mai mult întristează pe cei ce află de ce mari bucurii sunt lipsiţi din pricina neputinţei de a urca la ele.

Dar oare ne cere Domnul ceea ce e dincolo de puterea firii noastre şi ne dă poruncă ce întrece prin mărimea ei măsurile puterii omeneşti? Nu face aceasta. Căci nu porunceşte să zboare celor cărora nu le-a dat aripi, nici să trăiască sub apă celor ce le-a rânduit viaţa pe uscat. Dacă, deci, tuturor celorlalte le-a dat o lege potrivită puterii şi nu sileşte nici o făptură la cele mai presus de firea ei, atunci trebuie să credem că ceea ce ni se promite prin Fericire nu e ceva ce nu se poate nădăjdui.

Dar nici Ioan, nici Pavcl, nici Moise şi nici altul ca ei n-au rămas în afara acestei înalte fericiri de a vedea pe Dumnezeu, nici cel ce a zis: „De acum mi s-a gătit cununa dreptăţii, pe care Domnul îmi va da-o In ziua aceea, El, Dreptul Judecător" *(II Tim.* 4, 8), nici

cel ce se odihnea pe pieptul lui Iisus, nici cel ce a auzit glasul dumnezeiesc: „te cunosc pe tine mai mult decât pe toţi** *(Ie$.* 33, 17). Dacă aceia prin care ni s-a vestit că ne e mai presus de putere cunoaşterea lui Dumnezeu nu s-au îndoit de fericirea lor - iar fericirea stă în a vedea pe Dumnezeu, şi aceasta, în curăţia inimii urmează că nu e cu neputinţăcurăţia inimii prin care se poate dobândi fericirea. Cum se poate, deci, spune că mărturisesc adevărul cei care susţin, după Pavel, că este dincolo de puterea noastră cunoaşterea lui Dumnezeu şi că, deopotrivă, cuvântul Domnului, care făgăduieşte vederea lui Dumnezeu întru curăţie, nu li se împotriveşte ?

Socotesc, însă, potrivit să spun mai întâi câteva cuvinte despre altceva, ca tâlcuirea ce o vom da temei să înainteze pe calea cuvenită.

Firea dumnezeiască însăşi, în sine, întrece orice înţelegere cuprinsă de raţiune, neputându-se apropia şi neputând străbate la ea gândurile întemeiate pe presupuneri; şi omul nu a

găsit nici un mijloc de a înţelege ceea ce nu se poate înţelegeşi nici o cale de cuprindere a celor cu neputinţă de cuprins. De aceea marele Apostol numeşte „nepătrunse căile Lui" *(Rom.* 11, 33), arătând prin acest cuvânt că este neumblată de gânduri calea ce duce Ia cunoştinţafiinţeidumnezeieşti. Nici unul dintre cci ce ne-au fost înaainte-mergători în viaţă n-a lăsat vreo urmă a cunoştinţei vreunei înţelegeri cuprinzătoare a Celui mai presus de cunoştinţă.

Insă Acela Care este mai presus de întreaga fire, Cel nevăzut şi necuprins, este văzut şi este înţeles prin altă raţiune, iar modurile acestui fel de înţelegere sunt multe. Cel ce toate le-a făcut întru înţelepciune poate fi văzut prin presupunere, din înţelepciunea a toată zidirea, întocmai cum artistul se cunoaşte după opera sa. [f]nsă aici nu se vede fiinţa artistului, ci numai măiestria artistică pe care acesta a întipărit-o în alcătuirea lucrului. Aşa privind, spre podoaba zidirii, ne formăm o idee nu despre fiinţa, ci despre înţelepciunea

Celui ce a făcut toate în chip înţelept.

Şi cugetând la Creatorul vieţii noastre şi la faptul că nu din constrângere, ci din bunăvoinţă a păşit Ia fapta zidirii omului, zicem că şi prin această cale vedem pe Dumnezeu, pătrunzând nu la fiinţa Lui, ci la bunătatea Lui. Toate câte înalţă cugetarea la ce e mai bun şi mai înalt ne dau o cunoaştere a lui Dumnezeu, deoarece orice lumină mai înaltă ne păstrează în vederea lui Dumnezeu. Căci puterea, curăţia, statornicia şi liberarea de tot ee este potrivnic şi toate cele de felul acesta imprimă în suflet chipul unei lumini dumnezeieştişidesăvârşite.

Ceea ce s-a spus arată deopotrivă cum poate fi adevărat şi ceea cc făgăduieşte Cuvântul - Dumnezeu va fi văzut de cei curaţi cc inima şi ceea ce spune Pavel - pe Dumnezeu nu L-a văzut nimeni, nici nu poate sâ-L vadă. Cel nevăzut prin fire Se face văzut prin lucrări, vădindu-Se în toate cele din jurul Lui.

Dar înţelesul fericirii nu se mărgineşte la asemănarea Celui ce

lucrează cu lucrarea Sa, căci şi filozofii veacului acestuia ar avea cunoştinţaînţelepciuniişi puterii celei mai presus de lume din buna alcătuire a zidirii. Dar eu socotesc că mărirea Fericirii nccălăuzeşte spre o altfel de cunoaştere a Celui dorit, pentru cei care pot să o înţeleagă. Iar înţelesul acesta voiesc să-l lămuresc prin pilde.

Un bun în viaţa omenească este sănătatea trupului, dar un lucru fericii e nu numai a şti ce înseamnă sănătatea, ci şi a vieţui sănătos. Dacă cineva ar aduce elogii sănătăţii, dar s-ar hrăni cu mâncăruri nesănătoase şi pline de sucuri rele, ce a câştigat din elogiile aduse sănătăţii de vreme ce se lasă doborât de boală ? La fel să înţelegemşi cuvântul de faţă. Domnul nu zice că fericirea înseamnă a cunoaşte ceva despre Dumnezeu, ci a avea pc Dumnezeu în sine. El zice; ..Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu". Dar eu cred că Dumnezeu nu Se va expune ca un tablou înaintea aceluia care are ochii sufletului curaţi, ci

măreţia spusei ne dă să înţelegem ceea ce Cuvântul spune şi altora în chip mai desăvârşit, zicând: „împărăţia lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru" *(Le.* 17, 21). De aici învăţăm că acela care şi-a curăţit inima de toată zidirea şisimţireapă-timaşă vede în frumuseţea sa proprie chipul firii dumnezeieşti. Eu socotesc că în aceste puţine cuvinte ce le-a rostit Cuvântul se cuprinde acest sfat: O, oameni, care aveţi vreo dorire de a vedea Binele adevărat, de vreme cc aţi auzit că mărirea dumnezeiască este mai presus de ceruri şi slava ei este de nctâlcuitşifrumuseţea, de ne-grăit şi firea, de necuprins, nu căde ţi în deznădejde pentru că nu puteţi vedea pe Cel dorit... în tine este măsura cunoaşterii de Dumnezeu, pentru că Acela Care tc-a plăsmuit a dat totdeodată fiinţă acestui bine prin fire. Dumnezeu a întipărit în alcătuirea Sa chipurile bunătăţilor firii Sale, întipărindu-le în tine ca într-o bucată de ceară un chip sculptat.

Dar răutatea, vărsându-se în

pecetea cu chip dumnezeiesc, a făcut nefolositor binele ascuns sub acoperămintele urâte. Dacă vei ştergeiarăşi. prin îngrijirea de viaţa ta, întinăciuneaaşezată pe inimă, îţi va străluci din nou frumuseţea chipului dumnezeiesc. Precum se întâmplă cu fierul, care, atunci când e curăţit de rugină cu o perie, străluceşte ca soarele şi trimite din sine raze şi scânteieri, de unde cu puţin înainte era negru, aşa e şi cu omul lăuntric . pe care Domnul îl numeşte „omul inimii", - când se şterge de pe el pata ruginoasă care a înflorit pe el ca un mucegai rău, îşi recapătă asemănarea cu arhetipul şi se face bun. Căci acela care e asemenea Binelui este şi el neapărat bun.

Astfel, cel ce se priveşte pe sine vede în sine pe Cel dorit. Şi va fi fericit, dacă are inima curată, pentru că, privind la curăţia sa, vede în chip arhetipul. Tot aşa precum cei ce văd soarele în oglindă, chiar când nu-şi întorc privirile spre cer, întru nimic nu-l văd mai micşorat în splendoarea

sa decât aceia care privesc însuşi globul solar. Astfel - zice —tşi voi, chiar dacă nu aveţi puterea să vedeţi lumina, revenind la darul chipului sădit în voi de la început, aveţi în voi pe Cel căutat. Căci dumnezeirea este curăţie, nepă- timireşi înstrăinare de orice rău şi, dacă tu ai acestea în tine, atunci ai şi pe Dumnezeu. Când gândul tău nu va fi amestecat cu nici un rău, ci va fi liber de patimă şidespărţit de orice poftă, vei fi fericit pentru vederea ta pătrunzătoare, pentru că L-ai văzut pc Cel nevăzut de cei necuraţişi, după ce ai îndepărtat întunericul material de pe ochii sufletului, priveşti în cerul senin al inimii, cu limpezime, priveliştea cea minunată. Dar ce este aceasta ? Curăţia, simplitatea, toate strălucirile luminoase ale firii omeneşti prin cărei este văzut Dumnezeu. Şi aceasta aşa este, nu ne mai putem îndoi în urma celor spuse.

Dar judecata noastră, conştientă dc ia început de nepriceperea ei, îşi dă scama încă şi acum de această

neputinţă. Faptul că putem ajunge la cer şi ne putem împărtăşi de minunile cereşti nu ne este de nici un câştig dacă nu putem împlini urcuşul; la fel, nu ne îndoim că fericirea vine din curăţia inimii, dar felul în care se poate curaţi cineva de cele cc-I întinează mi se parc deopotrivă de greu ca urcuşul la cer. Care este, deci, scara lui Iacov? Unde vom găsi un car de foc, ca să ne înălţăm la cer asemenea prooroculuí Ilie, să se înalţeşi inima noastră către minunile de acolo şi să scape de această sarcină pământească ? Fiindcă, dacă ajunge cineva la cunoaşterea afectelor legate fără voie de suflet, va socoti că nu ştieşi nu poate să se despartă dc relele înjugate cu ei. Prin patima începe intrarea noastră în viaţa aceasta, întru patimă nc înaintează creştereaşi cu pătimire sfârşeşteviaţa noastră. Răul s-a ames-

cai cu firea, prin cei cc au primit dc la început arima, însuşindu-şi boala prin neascultare. Precum firea animalelor dc orice soi se continuă în

şirul dc urmaşi, încât cel ce se naşte este aseme- a cu cel ce l-a născut, la fel omul se naşte din m, pătimaşul, din pătimaş, păcătosul, din păcătos. Deci păcatul subzistă în oarecare fel cu aceia ce vin la existenţă, întinzându-se şi crescând o dată cu hotarul vieţii.

Dar virtutea este greu de însuşit pentru noi şi abia sc poate căpăta prin mii de sudori şi încordări, prin osteneală şi chin, aşa precum ne învaţăşi Sfânta Scriptură, de la care auzim „că largă este poarta şi latăeste calea cc duce la pieire şimulţi sunt cei care o află. Şi strâmtă este poarta şi îngustă este calea care duce la viaţăşipuţini sunt care o află" (*Mt.* 7, 13-14). Sfânta Scriptură, însă, care a înfăţişat în scrierile sfinte faptele minunate ale atâtor bărbaţi, a arătat că viaţa înaltă nu *v* întru totul cu neputinţă.

Deci, în făgăduinţa vederii lui Dumnezeu e un îndoit înţeles: unul, al cunoaşterii Firii Celei mai presus de toate, altul, al unirii cu El prin curăţiavieţii. Glasul sfinţilorsocoteşte primul fel de cunoaştere cu neputinţă,

iar al doilea este făgăduit firii omeneşti în învăţătura aceasta a Domnului: „Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu”.

Despre felul în care putem să nccurăţim, aflăm din aproape toată învăţătura evanghelică. Dacă străbatem poruncile pe rând, vom afla lămurit mijlocul de curăţire a inimii. Cuvântul a despărţit în două răutatea: în ceea ce se susţine prin fapte şi în ceea ce se susţine prin gânduri. Mai întâi a fost pedepsită prin Legea Veche nedreptatea vădită în fapte, iar acum, El aşază Legea pentru al doilea fel de păcat: nu mai pedepseşte fapta rea, ci cere ca să nu se ivească nici începutul. Căci, a îndepărta păcatul din însăşi voia de a-l face înseamnă a face viaţa cu mult mai străină de faptele rele. Şi, având păcatul multe părţiŞi multe feluri, fiecărui fel din cele neîngăduite i-a rânduit, prin Porunci, vindecarea potrivită. Şi fiindcă boala mâniei se iveşte în viaţă cel mai repede, începe tămăduirea de la ceea ce ne stăpâneşte mai mult, legiuind în primul rând nemânierea. De la Legea Veche ai învăţat - zice - „Să nu ucizi!”; acum învaţă să de-părtezi de la suflet însăşi mânia

împotriva celor de aceeaşi fire *(Mt.* 5, 22). Dar nu a oprit orice mânie, căci această pornire a sufletului se poate folosi şi spre bine. Porunca a stins mânia deşartă împotriva fratelui: „tot cel ce se va mânia pe fratele său în zadar”. Adaosul „în zadar” arată că, de multe ori, folosirea mâniei nu e fără rost şi anume atunci când patima se aprinde pentru

pedepsirea păcatului. Acest fel de mânie l-a recunoscut mai înainte cuvântul Scripturii pe seama lui Finees, care a îmblânzit, prin înjunghierea călcătorilor de lege, pornirea lui Dumnezeu împotriva poporului *(Num.* 25). Şiiarăşi se foloseşte de ea ca mijloc de vindecare faţă de păcatele trupeşti, smulgând din inimă - prin poruncă - pofta nebunească a preacurviei.

Şiaşa vei afla cum Domnul a îndreptat întregul, îmbunătăţind fiecare parte, una câte una, şi opunând fiecărui fel de răutate câte o poruncă. EI nu îngăduie să ne stăpânească mâniile nedrepte, oprindu-ne chiar şi de la apărare; alungă patima lăcomiei prin porunca de a ne dezbrăca de bunăvoie şi de cămaşa rămasă în folosul celui ce voieşte să ne ia haina. Tămăduieşte frica, poruncindu-ne să dispreţuim moartea. Astfel, prin fiecare dintre porunci vei afla cuvântul plugăresc, smulgând rădăcinile rele ale păcatelor din adâncul inimii noastre şicurăţindu-

ne de rodul spinilor.

Prin amândouă ajută firii noastre: şi prin aceea că făgăduieşte binele, şi prin învăţătura pe care ne-o dă pentru viaţa de acum despre fiecare caz particular. Iar dacă ţi se pare dureroasă străduinţa pentru cele bune, compar-o cu viaţa contrară şi vei afla cu cât este mai dureros păcatul când priveşti nu prezentul, ci viitorul.

Cel ce a auzit de gheena nu se va mai despărţi cu durere şi osteneală de plăcerile păcatelor, ci-i va fi de ajuns frica sălăşluită în gânduri, ca să alunge patimile. Este, însă, mai bine ca omul să dea la iveală ceea ce este tăinuit, să cugete la aceasta şi, de aici, se va naşte în el o dorire mai puternică. Dacă fericiţi sunt cei curaţi cu inima, nefericiţi sunt, fără îndoială, cei cu mintea întinată,[1] pentru că privesc spre faţavrăjmaşului. Şi, dacă prin virtute, însăşi pecetea dumnezeiască se întipăreşte în viaţa noastră, e vădit că viaţa în păcat se face chipul feţeivrăjmaşului.

într-adevăr, potrivit feluritelorînţelesuri, Dumnezeu e numit prin fiecare nume al celor cugetate ca bune, de pildă: lumină, viaţă, nestri- căciuneşi toate cate sunt de acest fel. Pe de altă parte, tot ce se opune acestora, ca întunericul, moartea şi stricăciunea şi câte sunt înrudite acestora, se vor atribui născocitorului răutăţii. Deci, fiindcă am învăţat să deosebim între cele prin care viaţa noastră ia chipul păcatului

sau al virtuţii, să fugim de chipul diavolului, să lepădăm masca vicleană şi să privim chipul lui Dumnezeu. Să fim curaţi cu inima, ca să ne facem fericiţi, întipărindu-se în noi pecetea dumnezeiască, prin vieţuirea curată întru Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia I se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIM a saPTea

»

..Fericiţi făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema. ” (Mt. 5, 9)

A

In sfinţitul cort al mărturiei pe care l-a alcătuit legiuitorul israeliţilor, după chipul arătat lui de Dumnezeu pe munte, toate câte cele cuprinse înăuntru erau, una câte una, sfinte şisfinţite. Partea cea mai dinlăuntru, care se numea Sfânta Sfintelor, era tăinuită şi nu se putea intra în ea. Aceasta numire vădeşte că ea nu se împărtăşea de sfinţenie în aceeaşi măsură ca restul şi, precum ceea ce este sacru şi sfânt stă mai presus de ceea ce este comun şi întinat, tot aşa

acea parte în care nu se putea intra era mai curată şi mai sfântă decât cele sfinte din jurul ei.

La fel socotesc şi cu că toate fericirile care ni s-au arătat în acest munte al contemplării sunt una câte una sfinte şisfinţite. Dar ceea ce ni s-a pus acum înainte spre cugetare e cu adevărat de nestrăbătut şi e „Sfânta Sfintelor”, căci, dacă a vedea pe Dumnezeu e un bine care nu poate fi întrecut de nimic, a se face „fiul lui Dumnezeu” e, fără îndoială, mai presus de orice fericire.

Care e. deci, înţelesul acestor cuvinte ? Ce dar cuprinde o astfel de făgăduinţă dată prin ele ?

Orice ar înţelege mintea prin ea, ceea ce se făgăduieşte e mai presus de această înţelegere. Poţi încerca să numeşti ceea ce se făgâduieşt: prin fericirea aceasta cu orice lucru bun: binele, cinstirea, înălţimea; totuşi, ceea ce se făgăduieşte înseamnă mai mult decât înţelesul acestor nume. Ceea ce se primeşte este mai presus de dorire, darul mai presus de

nădejde, harul mai presus de fire.

Ce este omul pus faţă în faţă cu firea dumnezeiască ? Ce cuvânt al sfinţilor să rostesc spre a înfăţişa micimea omului ? După Avraam, el e „praf şicenuşă” *{Fac.* 18, 27), după Jsaia, „iarbă” *Us.* 40, 6), după David, nici iarbă, ci „asemenea ierbii” (*Ps*. 36, 2). Cel dintâi zice: „Tot trupul e iarbă”, iar ai doilea zice: „Omul, ca iarba". După Ecclesiast, e „deşertăciune” (1, 2), după Pavel, „vrednic de plâns” *O Cor.* 15, 19). Căci cuvintele cu care se numeşte Apostolul pe sine însuşi se potrivesc întregului neam omenesc. Acesta este omul.

Dar Dumnezeu ce este ? Cum să numesc eu fiinţa pe care ochiul nu o poate vedea, urechea nu o poate auzi şi inima nu poate să o înţeleagă ? Prin ce cuvinte voi vesti firea Lui ? Ce pildă voi găsi pentru Acesta între cele cunoscute ? Ce cuvinte voi născoci pentru a face înţeles pe Cel negrăit şi nespus ? Am auzit Scriptura cca de

Dumnezeu insuflată spunând lucruri mari despre Firea Cea mai presus de toate. Dar ce sunt ele faţă de însăşi firea aceea ? Căci cuvântul a grăit atât cât poate încăpea în mine, nu cât este iCel pe care îl arată. După cum cci cc respiră primesc aerul - unul mai mult, altul mai puţin, fiecare după lărgimea iui, şi cel ce are în sine mai mult nu a luat tot aerul, ci a luat şi el cât a putut tot aşaşicunoaşterea lui Dumnezeu după Sfânta Scriptură - care ne-a fost dată de Dumnezeu prin purtătorii dc Dumnezeu - este înaitâşi mare şi mai presus de toată mărimea, în comparaţie cu măsura înţelegerii noastre, dar nu la adevărata mărime a Lui. „Cine a măsurat apele cu pumnul şi cine a măsurat pământul cu cotul?” (*Is.* 40, 12). Cuvântul proorocesc a arătat prin acevSte sublime rostiri o parte a lucrării dumnezeieşti, dar însăşi puterea din care porneşte lucrarea sau, mai bine zis, firea din care este lucrarea, n-a spus-o, nici nu s-a gândit s-o spună. Ci, mai mult, îi dojeneşte pe cei care încearcă să dea

dumnezeirii, prin presupuneri, unele chipuri, spunând, ca în numele lui Dumnezeu: „Cu cine M-aţi asemănat?” *Us.* 40, 6). Acelaşi sfat îi dâşiEccîesiastul prin cuvintele sale: „Nu te grăbi sa deschizi gura ta şi inima ta să nu se pripească să scoată o vorbă înaintea lui
Dumnezeu, câ Dumnezeu este în ceruri, iar tu pe pământ” *{Ecci* 5,1), arătând, prin depărtarea stihiilor una de alta, în ce măsură e mai presus firea dumnezeiască de cugetările pământeşti.

Cel ce este astfel şiaşamăreţ, Cel Care nu poate fi nici văzut, nici auzit, nici cugetat de raţiuneŞi-I face casnic pe omul care c socotii de nimic între cele ce sunt. Omul este înfiat de Dumnezeul tuturor. Ce mulţumire se va găsi vrednică de acest dar? Prin cc cuvânt, prin ce cugetare, prin ce mişcare de recunoştinţă s-ar putea lăuda acest har covârşitor ? Omul e ridicat peste firea lui, e făcut din murilor, nemuritor; din întinat, neîntinat; din trecător, veşnic; într-un

cuvânt, devine din om, dumnezeu. Cel învrednicit să se facă fiu al lui Dumnezeu va avea în sine, fără îndoială, cinstea Tatălui şi e făcut moştenitor al tuturor bunătăţilorpărinteşti. O, uriaşă dărnicie a bogatului Stăpân! O, mână largă! Cât de mari sunt darurile comorilor negrăite [Din iubire de oameni, ridică aproape la aceeaşi cinste cu Sine firea cea căzută în necinste din pricina păcatului. Căci, dacă ne face prin nar ceea ce F.l este prin fire, ce altceva ne dă decât deopotrivă cinstire cu Sine, prin înrudire?

Aceasta este cununa luptei. Dar care e lupta pe care o încununează? De se va face făcător de pace, zice, va fi încununat cu harul înfierii. Eu socotesc însă câşi fapta pe care o făgăduieşte o asemenea răsplată este un alt dar. Căci nimic nu este mai dulce dintre cele năzuite de oameni în viaţă decât o vieţuirepaşnică. Fiindcă, orice ai numi dintre cele dulci, viaţa are nevoie de pace pentru a fi dulce.

Dacă le-am avea pe toate câte se preţuiesc în viaţă - bogăţie, sănătate, soţie, copii, casă, părinţi, slujitori, prieteni, pământ şi mare împreună, cu tot ce se găseşte pe ele: grădini ca raiul, vite, băi. locuri de joc, de sport, locuri de desfătare şi tot ceea ce s-a născocit spre înveselire, dacă s-ar mai adăuga la acestea spectacolele plăcute, desfătările urechilor prin muzică şi orice altceva prin care se îndulceşteviaţa celor ce umblă după desfătări toate acestea daca le-ai avea, dar bunul păcii ar lipsi, ce folos ai mai avea dc ele de vreme ce războiul te-ar împiedica de la gustarea lor? Prin urmare, pacea însăşi este dulce celor ce se împărtăşesc de ea şiîndulceşte cele preţuite în viaţă.

Când suferim vreo nenorocire în felul omenesc, răul acestei nenorociri devine mai uşor de suportat prin amestecarea cu binele păcii, iar când războiul ne apasă viaţa, acesta ne face nesimţitorifaţă de celelalte pricini de întristare, pentru că nenorocirea de obştecovârşeştepc cete individuale.

Chiar doctorii spun despre bolile trupeşti că, dacă două dureri se nimeresc să cadă în aceiaşi timp asupra aceluiaşi trup, e simţită numai cea mare, iar răul mai mic îşi ascunde durerea, fiind înghiţit de puterea celui ce covârşeşte. Tot aşa lucrează şi nenorocirile războiului, care îi fac pe oameni nesimţitorifaţă de durerile lor singulare. Dacă sufletul e amorţit, în simţireasuferinţelor sale, prin lovitura relelor de obşte ale războiului, cum va mai păstra gustarea celor dulci acolo unde se lovesc armele şi caii, unde, iată, se întâmplă tristele peripeţii ale războiului: oţelulascuţitşi trompeta ameninţătoare, şirurile de luptători cu lănci şi coifuri sclipitoare, atacul, îmbulzeala, zbuciumarea, lupta, fuga, urmărirea, zgomotul, alarma de război, pământul însângerat, morţiicălcaţi în picioare, răniţiipărăsiţişi toate celelalte! Oare cel aflat în acestea are timp să-şi ridice gândul la amintirea celor ce-l veselesc ? Şi chiar dacă în suflet ar intra amintirea vreunui lucru plăcut, nu

s-ar face acesta prilej de nefericire, în timpul atâtor pericole ? Aşadar, Acela Care răsplăteşteîţi va da un dar îndoit dacă te eliberezi de relele războiului: unul este cununa, celălalt însăşi lupta. Şi chiar dacă nădejdii acesteia nu i s-ar oferi nimic, pentru cei cc au minte întreagă, pacea e prin ea însăşi mai de preţ decât orice alt lucru nădăjduit, în aceasta se poate cunoaşteprisosinţa iubirii de oameni a lui Dumnezeu, pentru că El n-a păstrat răsplătirile cele bune numai celor ce se silesc şi se străduiesc în dureri şisuferinţe, ci deopotrivă şi celor ce trăiesc cu linişteşimulţumire, dacă darul lor dc căpetenie este pacea. El dăruieşte fiecăruia pacea într-o aşa măsură, încât să nu o aibă numai pentru sine, ci să împartă din belşugul prisositor şi celor ce nu o au.

„Fericiţi - zice - sunt făcătorii de pace.” Făcătorul de pace este cel care da pace altuia, însă n-ar putea-o împărtăşi cineva altuia dacă n-ar avea-o el însuşi. El voieşte ca mai întâi tu să Fii săturat de bunătăţile păcii şi

apoi să dai din acest bine şi celor lipsiţi de el. $i nu este trebuinţa de a adânci cuvântul printr-o tălmăcire prea iscoditoare, pentru că ne este de ajuns bunul-simţ pentru câştigarea acestui bun. „Fericiţi făcătorii de pace.” în scurtimea lui, cuvântul dăruieşte tămăduirea multor boli, cuprinzându-Ie pe toate în înţelesul lui larg şi general.

Să înţelegem mai întâi ce este pacea. Ce altceva este decât împreuna-pătimire iubitoare indreptată spre cel de aceeaşi fire ? Dar ce este, atunci, ceea ce noi numim potrivnic păcii? Ura, mânia, iuţimea, pizma, pomenirea răului, făţărnicia, nenorocirea războiului. Vezi câtor boli le este leac un singur cuvânt? Pacea se împotriveşte la fel fiecărei lx>li clin cele numite mat sus şi, prin prezenţa ei, nimiceşte răul. Precum tx>a- la încetează prin intrarea sănătăţii, iar întunericul se mistuie când se arată lumina, tot aşa, când se iveşte pacea, se destramă toate patimile cc sc nasc din starea

potrivnică.

Cât de mare este preţul acestui bun nu socotesc că trebuie să tâlcuicsc cu prin cuvânt. Tu însuţipoţiînţelege, privind la viaţa celor ce se învrăjbesc şi se duşmănesc unii pe alţii. Cât de supărătoare sunt întâlnirile lor! Se simt stânjeniţi unii de alţii: gurile le sunt fără sunet, privirile întoarse, urechea închisă faţă de cuvântul celui pe care-l urăsc. Oricine c prieten unuia nu e prieten celuilalt şi, dimpotrivă, oricine e duşman unuia e plăcui celuilalt.

Precum aromatele bine mirositoare umplu aerul dimprejur eu buna lor mireasmă, tot aşa darul păcii se răspândeşte cu îml>elşugare, încât viaţa ta e tămăduire a bolilor străine. Dar cât de mare este acest bun vei recunoaşte mai deplin gândindu-te la nenorocirea fiecăreia din patimile cc se nasc în suflet dintr-o voinţăduşmănoasă. Cine ar putea descrie potrivit patimile mâniei ?

Ce cuvânt ar putea înfăţişa măsura dc urâţenie a acestei boli? Nu vezi

patimile drăceşti ce se ivesc în cei stăpâniţi de mânie ? Gandeşte-te la semnele asemănătoare ale lx>lii dc la demonul mâniei şi la deosebirea între ele. Ochii celor stăpâniţi de demon sunt injectaţi cu sânge şiieşiţi din orbite, limba înţepenită, vorbirea aspră şiascuţită, ca un lătrat furios. Toate acestea sunt comune şi mâniei, şi îndrăcirii: mişcarea neastâmpărată a capului, agitaţia mâinilor, fierberea întregului trup, picioarele nestatornice. Acestea sunt trăsăturile unuia şiaceluiaşi tablou, înţeles, însă, ca descriere a două boli deosebite.

Numai întru atât se deosebeşte boala de la demon de mânie: una este răul de bunăvoie, alta cade fără îngăduinţă în cel asupra căruia se năpusteşte. Dar ce e mai de plâns: să ajungă cineva în acest rău din pornire proprie sau din patima fără voie? Când cineva vede la altul boala demonică* simte compătimire pentru acela, dar nebunia mâniei o imită, îndată cc o vede, socotind ca o păgubirc dacă nu biruieşte tot cu

patima pe cel îmbolnăvit de mânie înaintea sa. Demonul chinuieşte trupul celui stăpânit numai până ce încetează boala aceluia, făcân- ilu-l pe cel cuprins de furii să-şi arunce mâinile împotriva acrului. Dar demonul mâniei nu trezeşte nici o mişcare zadarnică. întrucât patima îşi ia avânt şi tot sângele inimii este impregnat de otrava cea rea a mâniei, fierea neagră îm- prăştiindu-se în toate mădularele trupului; prin simţirea mânioasă, toate simţurile - care sălăşluiesc în creier - sunt apăsate de aburii dinlăuntru, ochii sunt ieşiţi afara de sub pleoape, aţintiţi precum privirea sângeroasă a şarpelui asupra obiectului supărător, răsuflarea grea apasă inima, vinele gâtului se umflă, limba se îngroaşă, glasul - strâmtorai de vine - se face mai piţigăiat, buzele - încărcate de amărăciunea cea rece - înţepenescşi se învineţescşi devin prea grele pentru a se deschide şi închide cu uşurinţă, încât nu mai pot să-şiţină scuipatul ce se înmulţeşte în gură, ci-l

aruncă prin cuvinte, sunetul silit scoţându-l o data cu acela. Se pot vedea şi mâinile, şi picioarele mişcate de boală, iar mădularele acestea nu se mişcă în zadar, ca la cei îndrăciţi, ci spre paguba celor ce s-au întâlnit unul cu altul, din pricina patimii. Iar loviturile celor cc se bat între ei ţintesc spre rănirea simţurilor. Şi dacă, în încăierare, gura unuia se apropie de trupul celuilalt, nu rămân nici dinţii nelucrători, ci se înfig ca o fiara în cele la care ajung.

Şi cine ar putea număra una câte una relele care-şi au începutul în mânie ? Aşadar, cel ce împiedică o asemenea urâciune cu dreptate se numeşte fericit şi este cinstit pentru marea lui binefacere. Dacă un am scapă pe altul de la vreo neplăcere trupească şi este cinstit pentru o asemenea faptă bună, nu cu atât mai mult îl vor socoti cei înţelepţi ca pe un binefăcător al vieţii pe acela care a eliberat sufletul dc această boală ? Cu cât sufletul e mai de preţ decât trupul, cu atât e mai de cinste cel ce vindecă

sufletul decât acela care vindecă trupul.

Şi să nu creadă nimeni că aş socoti mânia ca pe cel mai greu dintre rele! Mi se pare că patima pizmei şifăţărniciei e cu mult mai grea decât cea amintită şi cu adevărat aşa este, pentru temeiul că e mai de temut ceea ce este ascuns decât ceea ce este pe faţă. Precum şi între câini avem dintre aceia care nu-şi trădează mânia prin lătrat şi nu atacă în faţă, ci întăresc ne- prevederea şinegrija noastră printr-o înfăţişare blândă şiliniştită, aşa este şi patima pizmei şi a făţărniciei. Aceia poartă înlăuntru ura ca pe un foc ascuns, iar la vedere se ascund sub acoperământul linguşirii. Dar, precum se întâmplă când focul este ascuns sub paie - la început topeşte prin ardere cele apropiate, fără să iasă la arătare, iar prin ele străbate doar un fum râu mirositor, împins dinlăuntru cu sila; dacă însă vine un curent, se ridică o flacără vie şi luminoasă aşaşi pizma roade inima înăuntru, ca un foc o grămadă

îndesată de paie, şi-şi ascunde boala din ruşine, dar nu se poate ascunde deplin, căci amărăciunea invidiei se vede ca un fum pişcător în trăsăturile feţei. Dar daca i se întâmplă celui pizmuit vreo nenorocire, atunci pizmaşulîşi trădează boala, făcându-şi din întristarea aceluia prilej de bucurie şi plăcere. Cele ascunse ale patimii se vădesc, însă, chiar dacă ea pare să fie camuflată prin expresia chipului. I3r semnele pizmei care topeştefiinţa sunt adeseori asemenea semnelor de moarte ale celor disperaţi: ochii uscaţi, înfundaţi în fundul pleoapelor secate, sprâncenele lăsate în jos, oasele ieşite prin carne.

Care este însă pricina bolii ? Faptul că un frate sau o rudă sau un vecin are o bucurie. O» nedreptate neauzită, - a socoti vinovat pe cineva pentru că nu e nefericit, a simţi durere prin fericirea Iui, a-l osândi ca nedrept nu pentru răul pe care l-am suferit de la el, ci pentru cele prin care acela, nesăvârşind vreo nedreptate, trăieşte cu mulţumire î

Ce-ţi este ţie, nenorocitu- !e ? Ia spune, pentru ce te usuci privind cu ochi amărâţi la fericirea vecinului ? Cc vină ti găseşti? Pentru că e sănătos la trup ? Pentru că c destoinic în cuvinte frumoase ? Pentru că e de neam nobil? Pentru că, primind un post de conducător, se arată strălucind în dregatoria sa ? Pentru că şi-a mărit avuţia ? Pentru că are greutate cu-vântul lui din pricina înţelepciunii sale ? Pentru că e cinstit de mulţi pentru facerile lui de bine? Pentru că se bucură de copii? Pentru că se veseleşte cu soţia lui ? Pentru că se îngrijeşte cu spor de veniturile casei ? Pentru ce inima ta este străpunsă de acestea ca de o săgeată? Tu îţi strângi palmele şiîţi frângi degetele, eşti tulburat de gânduri înfricoşătoare, scoţisuspinuri adânci şi dureroase, n-ai nici o plăcere de bunurile tale, masa îţi e amară, vatra îţi e tristă, îţi apleci de bunăvoie urechea spre calomnierea celor fericiţi, iar dacă se spune ceva bun despre ci, auzul tău e astupat. Şi, dacă sufletul tău se află în

starea aceasta, de ce acoperi patima cu făţărnicie ? De ce te împodobeşti cu masca prieteniei şi a unei bunăvoinţe prefăcute ? De ce îl saluţi cu vorbe prieteneşti, spunându-i să se bucure şi să fie sănătos, câtă vreme în fundul inimii îi doreşti cele potrivnice ? Aşa a făcut Cain, care, înfuriat de bunul nume al lui Abel de a fi aflat har înaintea lui Dumnezeu, a pus la cale din pizmă uciderea lui, iar prefăcătoria s-a făcut călău, căci, luând masca prieteniei şi a vorbirii faimoase, l-a dus în câmp, departe de apărarea părinţilor, şi abia acolo şi-a descoperit pizma prin omor.

Cel ce scoate această boală din viaţa omenească şi leagă prin pace şi prietenie pe cei de aceeaşi fire şi-i duce pe oameni la o armonie plină de dragoste, mărginind răul firii omeneşti, nu împlineşte oare cu adevărat lucrarea puterii dumnezeieşti ? De aceea numeşte El pe făcătorul de pace *fitil lui Dumnezeu*, fiindcă acela care dăruieşte pace vieţii oamenilor se face

următor al adevăratului Dumnezeu.

„Fericiţi făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema.” Cine sunt aceştia? Următorii iubirii de oameni a lui Dumnezeu, cei care arată în viaţa lor ceea ce e propriu lucrării lui Dumnezeu. Dâruitorulşi Domnul celor bune smulge cu totul şi duce cu desăvârşire la nimicire tot ce este în afara firii binelui şi străin de el. Această lucrare ţi-o legiuieşteşiţie: să dezrădăcinezi ura, să desfiinţezi războiul, să nimiceşti pizma, să îndepărtezi lupta, să stingi pofta de răzbunare, să topeştiţinerea de minte a răului care arde mocnit înlăuntrul inimii tale; şi să sădeşti în inima ta, în locul acestora, tot ceea ce le este contrar. Căci, precum o dată cu re-tragerea întunericului intră lumina, aşaşi în locul fiecăreia dintre acestea intră roada Duhului - iubirea, pacea, bunătatea, îndelunga-răb- dare şi întregul şir de bunătăţi numit de Apostol (*Gal.* 5, 22-23).

Cum să nu fie fericit împărţitoruldumnezeieştilor daruri, al

harismclor lui Dumnezeu, cel ce seamănă în facerile sale de bine cu dărnicia lui Dumnezeu ? Dar poate că Fericirea nu priveşte numai binele străin, ci socoteşte că făcător de pace, în adevăratul înţeles al cuvântului, este cel ce linişteşte războiul din sine, între trup şi duh, într-o armonie paşnică, în care nu mai e lucrătoare legea trupului, ce luptă împotriva legii duhului, ci aceasta din urmă, care, supusă împărăţiei mai bune, se face slujitoarea poruncilor dumnezeieşti. Dar să nu socotim că suntem povăţuiţi de acest cuvânt să cugetăm în două feluri viaţa celor ce înfăptuiesc binele; ci, de vreme ce „s-a surpat dintre noi peretele din mijloc al răutăţiidespărţitoare” (cf. *Ef.* 2, 14), cele două se fac una, crescând împreună prin unirea în bine. Dumnezeirea este una şinecom- pusă, fără adăugare şi fără formă, iar omenirea va fi, prin această pace, liberă de această compunere din două şi va Fi deplin întoarsă spre

bine, spre simplitate şi lipsa de formă, ajunsă cu adevărat una, ca partea văzută să fie aceeaşi cu partea ascunsă, iar cea ascunsă, cu aceea arătată. Atunci se va împlini cu adevărat fericirea .şi cu dreptate vor fi numiţi aceia fiii lui Dumnezeu şi vor fi fericiţi după făgăduinţa Domnului nostru lisus Hristos, Căruia se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIM a OPTM

*„ Fericiţi cei prigoniţi j>cntnidrcţytate, că a lor este împărăţia centrilor * (Mt.*5*, 1 O)*

A

Inşirarea pe rând a înţelesurilor înalte ale învăţăturii ne ridică la a opta treaptă în tâlcuirea cuvântului de faţă. Iar cu socotesc mai potrivit să lămurim întâi ce înseamnă, după prooroci, taina numărului opt, care este pusă în fruntea a doi psalmi *(Ps.* 17 şi 11) şi ce sunt curăţireaşi porunca tăierii împrejur, amândouă legate de numărul opt. Poate acest număr are vreo înrudire cu a opta fericire, care, ca vârf al tuturor fericirilor, se află pe treapta cea mai înaltă a binelui.

Prin simbolul zilei a opta, proorocul arată ziua învierii; curăţirea arată întoarcerea omului întinat la curăţia cea după fire; tăierea împrejur înseamnă lepădarea pielii celei moarte pe care am îmbrăcat-o după ce nc-am făcut goi de viaţă prin neascultare. Aici, fericirea a opta este reaşezarea

în ceruri a celor căzuţi în robie, care au fost din nou chemaţi din robie în împărăţie.

„Fericiţi - zice - cei prigoniţi pentru dreptate, că a lor este împărăţia cerurilor”, latăsfârşitul luptelor pentru Dumnezeu, cununa durerilor, preţul sudorilor: învrednicirea de împărăţia cerurilor. Nădejdea fericirii nu mai e clătinată de cele nestatornice şi schimbătoare, căci pământul este locul celor schimbătoare, dar dintre cele ce se văd şi se mişcă în cer nu cunoaştem nimic care să nu se mişte mereu la fel. Toate îşi urmează drumul pe cer într-o ordine neîntreruptă, pe liniile şi după rânduiala lor. Vezi tu darul cel prea-înalt ? Căci nu în cele ce se schimbă le dăruieşte mărirea celor vrednici, ca frica de schimbare să le întristeze bunele nădejdi, ci, spunând „împărăţia cerurilor”, arată neschimbarea şinestri- carea darului făgăduit nădejdii noastre.

Dar mă încurcă o nedumerire în cele spuse: întâi că HI

făgăduieşteaceeaşi răsplătire şi celor ce se sărăcesc cu duhul pentru El, şi celor prigoniţi pentru El. Dar cei ce primesc aceeaşi cunună au şi lupta egală. Mai departe, pentru ce pune El alte temeiuri deosebirii, atunci când desparte pe cei de la dreapta de cei de la stânga şi-i cheamă pe cei dintâi în împărăţia cerurilor ? Când vorbeşte acolo de milă, de dărnicie şi de iubirea faţă de alţii, nu pomeneşte nimic de sărăcia cu duhul, nici de prigonirea pentru El. Deşi, după înţelesul cel mai apropiat, se pare că şi acestea două se deosebesc foarte mult una de alta. Ce este comun între a fi sărac cu duhul şi a fi prigonit sau între acestea şi faptele împreună-

pătimirii iubitoare: a hrăni pe cel flămând sau a îmbrăca pe cei gol, a primi sub acoperişul tău pe drumeţ sau a mângâia după putere pe cel bolnav şi închis? Ce este comun, după înţelesulobişnuit, între acestea şi sărăcia de bunăvoie sau a fi prigonit? Acesta alină durerile străine, dar fiecare dintre ceilalţi doi - şi cel sărac, şi cel

prigonit - are nevoie de alinările altora. Insă rezultatul este egal pentru toţi- Căci la fel îi duce la cer şi pe cei săraci cu duhul, şi pe cei prigoniţi, şi pe cei milostivi. Ce vom zice, deci ? Toate se leagă între ele, lucrând şi tinzând către aceiaşiţel. Căci sărăcia e uşoara la strămutare şi iubirea de săraci nu e străină de sărăcie.

Dar socotesc că este bine să tâlcuim mai întâi acest cuvânt şi apoi să cercetăm conglăsuirea Iconsonanţal dintre aceste înţelesurişiînţelesul lor comun.

„Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate.” De unde sunt goniţişi de către cine sunt prigoniţi? înţelesul

nemijlocit ne arată stadionul martorilor ('martirilor) şi alergarea din credinţă. Căci go- nirea trimite la zelul încordat al alergătorului de curse, ba, mai mult, se arată şibiruinţa în alergare. Cel ce aleargă nu poate birui decât dacă îl lasă în urma sa pc cel ce aleargă împreună cu el. Fiindcă, prin urmare, cel ce aleargă spre cununa chemării de sus şi cel gonit pentru cunună de către vrăjmaşi au în spate Ia fel: unul - pe cel ce se întrece cu el, celălalt - pe cel ce-l urmăreşte. iar aceştia sunt cei ce împlinesc cursa mărturiei în luptele fricii de Dumnezeu. Ei sunt goniţi, dar nu «ajunşi; sfârşitul fericirii rânduite lor prin nădejde şiînfăţişat în aceste cuvinte din urmă este o cunună a întregii fericiri. Căci adevărata fericire este a fi gonit pentru Domnul. De ce? Pentru că prigonirea din partea râului se face pricină a stăruirii şi înaintării în bine. înstrăinarea de rău (prin această gonire) devine prilej al alipirii de bine. Iar bine şi mai presus de orice bine este Domnul,

spre Care aleargă (în sus) cel gonit.

Fericit cu adevărat este, deci, cel ce se foloseşte de vrăjmaş ca de un ajutor în înaintarea spre bine. întrucât viaţa omenească sta în punctul de deosebire dintre bine şi rău, cel care cade din nădejdea cea bună şidesăvârşită ajunge în prăpastie, câtă vreme cel ce s-a depănat de rău şi s-a înstrăinat de stricăciune se întăreşte în dreptate şincstricăciunc. Deci gonirca (prigonirea) martorilor (martirilor) de către tirani este dureroasă simţurilor (lupă chipul ei văzut, însă sfârşitul celor ce li se întâmplă aceasta întrece orice fericire.

Dar ar fi mai bine să scoatem din pilde înţelesul cuvintelor. Cine nu ştie cu cât este mai apăsător să fii supus uneltirilor decât să fii iubit! Dar faptul dintâi, care se arata chinuitor, se face multora pricină a fericirii chiar în viaţa aceasta, precum arată şi Scriptura despre Iosif, care, supus uneltirilor fraţilor săi şi alungat din împreu- nă-vieţuirea cu ei, a ajuns împărat peste unelti- torii săi prin

însăşi vânzarea aceasta a lor. Şi, desigur, n-ar fi ajuns la această dregătorie dacă pizma lor nu i-ar fi deschis drumul spre ea. Dacă, însă, cineva i-ar fi prezis că va fi fericit prin suferirea uneltirilor, nimeni nu i-ar fi dat crezare, privind la întristarea clipei aceleia, căci nu i s-ar fi părut cu putinţă ca dincr-un început aşa de rău sa iasă un sfârşitaşa dc bun. Tot la fel şi prigonirea credincioşilor de către tirani, legată de multe dureri pentru simţuri, nu dă celor mai trupeşti nici o speranţă pentru împărăţia cerurilor, făgăduită lor prin dureri.

Dar Domnul, Care cunoaşte slăbiciunea firii, vesteşte de mai înainte care este sfârşitul luptei, ca, prin nădejdea împărăţiei, să învingă cu uşurinţăsimţirea trecătoare a durerilor. De aceea Ştefan, atunci când e împroşcat din toate părţile cu pietre, primeşte cu bucurie ploaia de pietre în trup, ca pe o rouă plăcută, şirăsplăteşte cu binecuvântări pe vrăjmaşii săi, rugându-se să nu li se socotească păcatul, fiindcă auzise

promisiunea şi era încredinţat că speranţa sa era în armonie cu ceea ce i se întâmpla. Căci, de vreme ce auzise că aceia care suferă prigoană pentru Domnul vor ajunge în împărăţia cerurilor, vedea ceea ce aştepta, întrucât era prigonit. Alergând spre mărturisire, i se arată ceea cc nădăjduia, i se deschid cerul şi slava dumnezeiască privindu-l din înălţimea mai presus de lume, adică însuşi Cel mărturisit de către cel ce rabdă în luptă. Iar arătarea Conducătorului luptei vădeşte prin ghici- tură ajutorul dat de El celui ce se luptă, ca să înţelegem prin aceasta că Acelaşi Care rânduieşte luptele îi şisusţine pe luptătorii Săi împotriva vrăjmaşului.

Nu e uşor, ba, poate c cu neputinţă să preţu- iască cineva mai mult binele în care nu se văd dulceţile arătate în viaţa aceasta, încât să voias- că să se despartă fără greutate de casă, de soţie, de copii, de fraţi, de părinţi, de prieteni, de toate cele dulci ale vieţii, dacă nu-l ajută însuşi Domnul pe cel

ce a intrat de bunăvoie în lupta pentru bine. „Iar pe care i-a hotărât mai înainte, pe aceştia i-a şi chemat; şi pe care i-a chemat, pe aceştia i-a şi îndreptat; iar pe care i-a îndreptat, pe aceştia i-a şi mărit” *(Rom.* 8, 30).

Fiindcă sufletul e amestecat prin simţuriletrupeşti cu cele dulci ale vieţiişi se desfată prin ochi de culoarea frumoasă a materiei şi se porneşte prin auz spre cele plăcute auzului şi, prin miros şi gust şi pipăit, se bucură de fiecare din cele înnădite cu ele, prin simţuri fiind ţintuit de cele dulci ale vieţii ca într-un cui şi nu se poate despărţi de cele de care este legat, fiindcă este închis în ele ca într-o coajă, asemeni unei broaşteţestoase sau unui melc, şi este foarte greoi în astfel de mişcări, târându-se sub toată povara vieţii. De aceea, un asemenea suflet c uşor de prins de cci ce-l gonesc amcninţându-l cu jefuirea de bunuri sau cu păgublrea a ceva din cele năzuite în viaţa aceasta. Fi se Iasă prins cu uşurinţăşi*sc* supune şi

devine prieten celui ce-l goneşte. Dar când cuvântul cel viu, cel lucratorşi mai ascuţit decât orice sabie cu două tăişuri, cum zice Apostolul (cf. *Evr,* 4, 12), ajunge în- lăuntrul celui ce primeşte cu adevărat credinţaşi taie plăcerile lumeşti ca pe nişte umflături rele sau ca pe o povară legată de suflet, atunci, scuturându-şi umerii ca un alergător, intră uşorşi sprinten în stadionul luptelor, urmându-L pe Conducătorul luptei ca pe o călăuză în alergarea sa.

K! nu mai priveşte ia cele cc a părăsit, ci Ia cele cc le săvârşeşte. Nu mai întoarce ochiul spre dulceaţa din urmă, ci aleargă spre binele ce-i stă înainte. Nu sc mai plânge de păgubirca de cele pământeşti, ci se veseleşte de câştigarea celor cereşti. De aceea primeşte orice fel de chin ca pe un mijloc şi ca pe un ajutor spre dobândirea bucuriei cc-i stă înainte: focul este un mijloc de curăţire a materiei; sabia, despărţitoare a alipirii minţii de cele materiale şitrupeşti; şi

orice născocire de chinuri şi dureri o primeşte cu bucurie, ca pe un leac potrivit pentru veninul rău, pricinuit de plăcere. Precum cei cu stomacul încărcat şi plin de venin sorb cu hotărâre băutura amară, ca prin ea să depărteze pricina bolii, aşaprimeşte băutura durerilor, care stinge efectul rău al plăcerii, cel cc c gonit de vrăjmaşşi aleargă spre Dumnezeu. Cine nu suferă nu sc poate bucura.

Prin păcat a intrat moartea, deci numai prin ceea ce îi este contrar va fi alungată. Aşadar, cei ce prigonesc pe alţii pentru mărturisirea credinţei în Dumnezeu şi născocesc chinurile greu de răbdat aduc doctorie sufletelor prin dureri, tă- măduind boala plăcerii prin prilejuri de durere. Astfel, Pavel primeşte crucea, lacov - sabia, Ştefan - pietrele, Sfanţul Petru - răstignirea cu capul în jos. Mai târziu s-au dezlănţuit asupra tuturor luptătorilor credinţei chinurile de multe feluri, fiarele, prăpăstiile, arderile, îngheţarea în frig, spintecarea coastelor, cercurile de cuie din jurul

capului, jupuirea pielii, smulgerea unghiilor, desfacerea picioarelor trupului din ambele părţi, înfometarea - toate acestea şi altele ca acestea le primesc sfinţii cu bucurie, ca mijloace curăţitoare de păcate, ca să nu mai rămână nici o urmă de plăcere întipărită în ea. Pentru că simţirea aceasta dureroasă şi aspră şterge toate întipăririle plăcerii.

„Fericiţi - aşadar - cei prigoniţi din pricina Mea.” Aceasta s-a spus însă aşa, ea noi să primim şi celălalt înţeles, ca şi cum sănătăţii i s-ar da cuvântul şi aceasta ar zice: „Fericiţi cei care, din pricina mea, se eliberează de boală, căci înstrăinarea de cele supărătoare dăruieştemoştenirea mea celor care erau bolnavi”. Să înţelegem acest cuvânt ca şi cum însăşiViaţa ne-ar fi făgăduit această fericire: „Fericiţi sunt cei prigoniţi de moarte pentru Mine”. Sau ca şi cum Lumina ar fi zis: „Fericiţi sunt cei prigoniţi de întuneric pentru Mine”. La fel şi dreptatea, sfinţenia, nestrică- ciunea, bunătatea

şi tot ce se cugetă şi se numeşte bun. Să socoteşti că însuşi Domnul acestora îţi spune: „Fericit cel alungat de tot ce se opune acestor bunătăţi, dc stricăciune, de întuneric, de păcat, de nedreptate, de lăcomie, de toate cele ce se deosebesc de cuvintele, de lucrurile, de gândurile dreptăţii. A ajunge în afara relelor înseamnă a se aşezaîniâuntrul celor hune". „Cel ce face păcatul - zice Domnul - este rob păcatului" *{In.* 8, 34). Deci cel ce s-a despărţit de păcatul căruia slujea a câştigat starea de cinste a libertăţii. Iar chipul cel mai înalt al lil^ertăţii este stăpânirea de sine.

Demnitatea împărăţiei nu are deasupra ei nici o stăpânire mai înaltă, ci îi este proprie stăpânirea de sine şi neatârnarea. Deci, dacă cel străin de păcat e stăpân pe sine, iar împărăţia este de sine stăpânitoare şi nestăpânită de nimic, înseamnă că este fericit cel gonit de rău, întrucât gonirea din partea răului îi aduce cinstea împărătească. Sa nu ne întristăm, fraţilor, când suntem

alungaţi din bunurile pământeşti! Căci cel ce se strămută din acestea se aşază în împărăţia cerurilor Pământul şi cerul sunt cele două stihii în care este împărţită zidirea, ca loc de vieţuire a creaturilor raţionale. Lăcaşul celor ce au primit viaţă în trup este pământul, iar al celor fără trupuri, cerul. Cum viaţa noastră trebuie numaidecât să se petreacă undeva, dacă nu suntem goniţi de pe pământ, rămânem, fără îndoială, pe pământ, iar daca îl părăsim, ne vom strămuta la cer.

Vezi unde te conduce Fericirea, pricinuindu-ţi un bine aşa de marc printr-o părelnică întristare ? Aceasta cunoscând-o şi Apostolul, zice: „Orice mustrare, la început, nu pare că c de bucurie, ci de întristare, dar mai pe urmă dă celor încercaţi cu ca roada paşnică a dreptăţii” *(Evr.* 12, 11).

Floarea fructelor aşteptate este acum întristarea. Să primim, deci, dc dragul fructului, şi floarea. Să fim goniţi, ca să alergăm, iar alergând, să nu alergăm în zadar, ci să ne fie

alergarea spre cununa chemării noastre de sus. „Să alergăm aşa, ca s-o luăm” (cf. *ICor,* 9, 24). Ce câştigăm? Care este răsplătirea ? Care este cununa ? Eu socotesc că oricare dintre cele dorite nu este nimic şi nimeni altcineva decât Domnul însuşi. El este Conducătorul luptei şi cununa celor ce biruiesc. El este Cel ce împarte sorţulşi El este sorţul cel bun. El este partea cea bună şi El porunceşte sa ţi se dea partea cea buna. El este Cel ce îmbogăţeşteşi El este bogăţia, Cel ce-ţi arată comoara şi Cel ce ţi Se face comoară, Cel ce-ţitrezeşte dorirea mărgăritarului celui bun şi Cel ce Se dă ţie, celui ce negustoreşti bine, ca mărgăritar cumpărat.

Pentru a-L câştiga, să schimbăm, ca la târg, cele ce avem pentru cele ce nu le avem. Să nu ne întristăm, deci, că suntem prigoniţi, ci mai degrabă să ne veselim că prin alungarea de la

cele de preţ ale pământului alergăm spre binele ceresc, după cuvintele Aceluia Care a făgăduit fericirea celor ce .sunt prigoniţi pentru El. Căci a lor este împărăţia cerurilor din harul Domnului nostru Iisus Hristos, că a Lui este slava şiîmpărăţia în vecii vecilor. Amin.

INCLUDEPICTURE "C:\\Users\\Mira\\AppData\\Local\\Temp\\FineReader12.00\\media\\image6.png" *
MERGEFORMATINET

SFâNTWL SRNORIE DE NBSSH

(schiţă biografică)

INCLUDEPICTURE "C:\\Users\\Mira\\AppData\\Local\\Temp\\FineReader12.00\\media\\image7.png" *

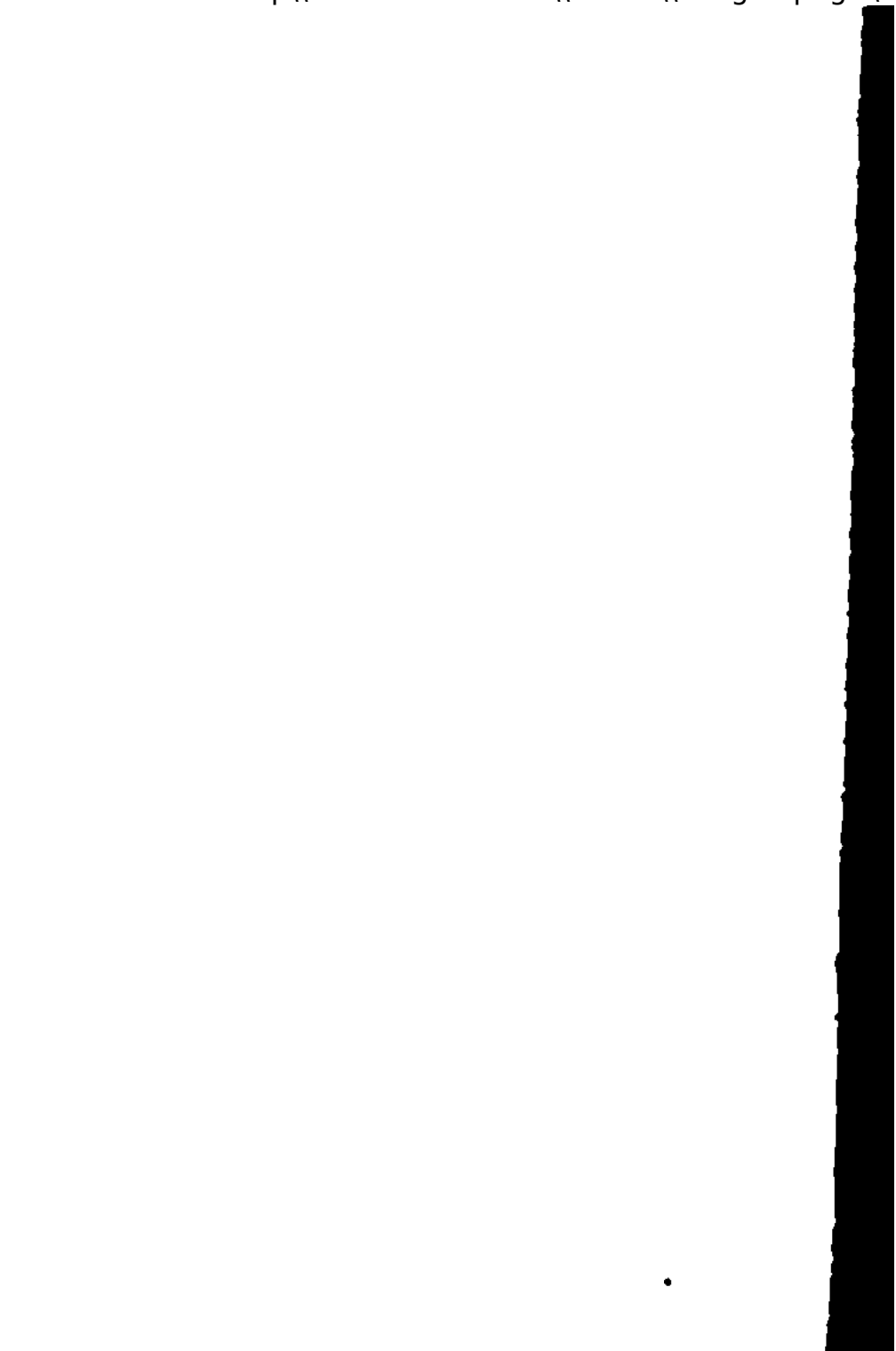

In a doua jumătate a secolului al IV-lea, în Capa- docia - vestită pentru corupţia morală a locuitorilor săi - se ridica trei virtuoşibărbaţi, care sunt printre cei mai de frunte în Biserică, supranumiţişi „cei trei capadocieni[u]: Vasile, Episcop al Cezareei, zis şi cel Mare; fratele acestuia, Grigorie de Nyssa, şi bunul prieten al lui Vasile, Grigorie de Nazianz, numit şi Teologul. Potrivit talentelor lor, cei trei capadocieni au mai fost numiţi: Grigorie de Nyssa - bărbat „al cugetării", Grigorie de Nazianz - bărbat „al cuvântului" şi Vasile cel Mare — bărbat „al faptei", deoarece cugetarea speculativă era calitatea principală a celui dintâi, elocvenţa era a celui de-al doilea şiacţiunea practică a celui de-al treilea.

Grigorie, fratele mai mic al lui Vasile, se trăgea dintr-o familie strălucită, bogată şi mult vestită prin strămoşii săi din Pontul Capadociei.

Bunica sa după tată era renumita Sfânta Macrina - o discipolă fervent a Sfanţului Grigorie Taumaturgul -

care, în vremea persecuţiilor din timpul lui Ma- ximian II, a trebuit să se adăpostească ani îndelungaţi, împreună cu soţul său, în pădurile Pontului, şi care, ceva mai târziu - prin edictul împărătesc din 311—, avea să-şi piardă chiar şi averea. Din căsătoria Sfintei Macrina au rezultat mai mulţi fii.

Unul dintre aceştia, şi anume Vasile - care era cunoscut şi mult venerat în toată ţara, nu numai ca retor şi bun administrator, dar mai ales pentru frica de Dumnezeu şi virtutea sa - se căsători, sufletul trimis lui de către Dumnezeu spre a-i fi tovarăşă de viaţă fiind o pioasă fecioară numită Emilia, care se căsători nu atât din înclinare către căsătorie, cât pentru a-şi găsi un protector al vieţiişi onoarei sale.

Primul fruct al acestei căsătorii a fost sora cea mai mare a lui Grigorie, numită cu numele bunicii sale, Macrina, mult respectată şi mult iubită de Grigorie al nastru, pe care el o numeşte totdeauna învăţătoarea sa şi căreia îi consacră scrierea lui *ViaţaMacrinei.* Numele celorlalţi copii nu ne sunt toate cunoscute, însă se pare că au fast cu toţii zece. în

biografia Macrinei, Grigorie spune despre Emilia, mama sa, că în cele din urmă momente ale vieţii ei, pe când rostea ultimele-i vorbe de binecuvântare, numeşte pe cei doi copii care erau prezenţi la moartea sa: Macii- na, prima născută, şi Petru, ultimul dintre copii, născut după moartea soţului ei, Vasile.

Dar tot el, în aceeaşi biografie, zice că Emilia a avut mult necaz cu copiii ei, fiind mama a patru feciori şi a cinci fete; această aparentă contradicţiefaţă de afirmaţia dc mai sus sc explică în mod foarte simplu, prin faptul că unul din cei zece copii a murit de timpuriu[1].

Din cele cinci fete, numai Macrina c numită, fiind cea mai însemnată pentru frumuseţeaşi talentele sale; cei patru băieţi erau: Vasile, cel mai mare, apoi Naucraţiu, a cărui moarte tragică este povestită în *ViaţaMacrinei,* al treilea este Grigorie însuşi, iar cel mai tânăr - Petru, ulterior Episcop de Sevasta, şi căruia Grigorie îi dedică lucrarea sa minunată *Despre crearea omului*şi*Despre |lexaimerot?.*

Anul naşterii sale nu se cunoaşte cu

exactitate; trebuie, însă, în tot cazul, să fie la câţiva ani după cel a! Iul Vasile (329), deoarece îl numeşte pe acesta nu numai învăţătorul, dar şi părintele său. Ca an probabil al naşterii lui Grigorie se acceptă anul 331'-

In orice caz, direcţiile principale ale filozofiei greceşti nu-i erau necunoscute, căci pretutindeni în scrierile sale întâlnim referinţe la textele platoniciene sau aristotelice, pe care ştie să le întrebuinţeze cu multă iscusinţă pentru speculaţiile sale creştine; pare a fi făcut chiar studii de fiziologie şi de medicină. Ei o prezintă chiar si pe sora sa Macrina ca pe o cunoscătoare a filozofiei greceşti.

Nu pare să fi avut din copilărie înclinare către preoţie; el însuşipovesteşte că a urmat fără bucurie chemarea mamei sale, carc-l invită, pe când era departe de patria sa, într-o locuinţă a ei, în vecinătatea bisericii, la sărbătoarea rânduită în amintirea celor patruzeci de martiri din Sevasta; dar acolo, mişcat de o vedenie avută în vis, se ace că şi-a plâns cu lacrimi fierbinţi rătăcirea, la

picioarele sfinţilor martiri. Curând după aceasta, îl găsim in serviciul bisericii, ca anag- nost, slujbă pe care în curând o schimbă cu cea de retor.

Nu se cunoaşte dacă, o dată cu această schimbare a sentimentelor, are loc şi căsătoria lui cu Teo- sebia, cu atât mai mult cu cât unii se îndoiesc de existenţa acestei căsătorii, deşi cu nedreptate; căci Sfântul Grigorie de Nazianz, în cuvântarea funebră rostită la moartea marelui Vasile, arată foarte clar că Sfântul Grigorie de Nyssa este singurul dintre fraţi care s-a căsătorit; $i tot Sfântul Grigorie de Nazianz, în *Epistola XXXV,* mângâie pe Sfântul Grigorie de Nyssa pentru moartea Teoscbiei, despre care vorbeşte ca despre o femeie foarte legată de soţul ei. Dar moartea prea grabnică a soţiei sale, îndemnurile fratelui său Vasile şi mai ales mustrările aspre ale prietenului său Grigorie de Nazianz - care îi scria: „Se vede că demonul ambiţiei te duce pe drumul greşit, fără ca tu să vezi câvoieşti să fii numit mai curând retor decât creştin[1] — îl împing să devină orator creştinşi administrator speculativ al dogmelor bisericeşti.

în anul 371 - cu puţin înainte de alegerea lui Grigorie de Nazianz ca Episcop de Sasima - a fost consacrat, contra voinţei sale, ca Episcop de Nyssa de către fratele său Vasile, care, cu un an mai înainte, fusese numit Episcop de Cezareea.

Nyssa era un oraş neînsemnat în Capadocia. Vremea lui Grigorie de Nyssa[4] era cca a persecuţiilor împăratului arian Valens contra aderenţilor la Simbolul Ide credinţă] niceean. în Capadocia, încercările partidei împărăteşti au fost zădărnicite de atitudinea Sfântului Vasile. Guvernatorul din Pont, Demostene, devenit instrument al politicii împărăteşti, se amestecă în afacerile bisericeşti. Negreşitcâ Sfântul Grigorie al nostru, care era un zelos apărător al Ortodoxiei şi un înfocat duşman al ereziei ariene, stătea împotriva lui Demostcne, ceea ce îi atrage din partea acestuia

aspre persecuţii, mergând până la a i se pune pe seamă acuzaţii grave, precum cea potrivit căreia alegerea tui ca Episcop al Nyssei ar fi necanonicâ sau că ar fi călcat bunurile Bisericii. în virtutea acestor acuze. Sfântul Grigorie dc Nyssa va fi întemniţat, spre a fi judecat de o adunare de *episcopi* arieni, urmând să fie surghiunit în Ancira, însă izbuteşte să scape pe drum de cerbicia pazei care-l conducea şi se retrage în singurătate.

Sfanţul Vasile încearcă să justifice această fugă în faţa lui Demostene, oferindu-se sa dea .socoteală de averea Bisericii; în acelaşi timp, îi aminteşte că, dacă la alegerea lui Grigorie vor fi fost încălcate canoanele, vina pentru aceasta nu trebuie să cadă în seama lui, ci a adunării episcopilor care l-au ales.

Dar guvernatorul nu se mulţumeşte cu aceasta şi, în anul următor, 375, convoacă un sinod la Nyssa, în care Grigorie este depus, în locu-i fiind aşezat un arian.

Astfel a fost Grigorie - care, în timpul acesta, pierduse şi pe mama sa Emilia (t373) - îndepărtat de la episcopie.

Prietenul său Grigorie de Nazianz, însă, căruia îi mărturisea nevoia sa, de care era purtat ca un lemn pe apă, era în

timpul acesta în strânsă legătură cu el şi îl mângâia în mâhnirea lui - provocată de „succesele” arienilor - asigurându-l că strălucirea acestora se va sfârşi curând, că turbarea de acum este ultima lor pâlpâire şi că în curând va învinge adevărul. Această profeţie se împlini o dată cu moartea lui Va- lens în lupta cu goţii, în 378; succesorul său, Graţian,

ridică condamnarea la exil a episcopilor ortodocşişi astfel Grigorie se întoarce iarăşi în comunitatea sa, primit cu multă bucurie de popor; iar arianul pripăşit care ocupase locul Sfanţului Grigorie fu izgonit.

în 379, o dureroasă şi îndoită pierdere îl întristă iarăşi: moartea fratelui său Vasilcşi a surorii sale, iubita Macrina. La moartea celui dintâi s-a dus în grabă la Cezareea, ca să ia parte la înmormântare şi să ţină o cuvântare funebră. în octombrie, acelaşi an, ia

parte la un sinod ţinut în Antiohia pentru restabilirea, păcii creştine; în drum spre casă, o vizitează pe sora sa iubită, care conducea o mănăstire din Pont şi pe care nu o mai văzuse de opt ani; o găseşte bolnavă, aproape de moarte, dar sufleteşteaşa de înălţată, încât a fost în stare să poarte cu el discuţiifilozofico- ■ religioase până în momentul trecerii în cealaltă lume; aceste discuţii i-au oferit materialul pentru frumosul şi adâncul dialog *Despre suflet şi înviere.*

în acest timp, a scris *ViaţaMacrinei*şi poate că şi cele două lucrări dedicate fratelui său Petru - care în anul 380 a fost Episcop de Sevasta lucrări despre *Ilexaimeron*şi despre *Crearea omului*, pe aceasta din urmă privind-o mai mult ca o continuare şi completare a ceea ce scrisese fratele său Vasile.

în anul 381, însoţit de diaconul Evagrie, Grigorie merge la Constantinopol, unde are loc Sinodul II ecumenic. Sinodul a fost convocat de către împăratul Teodosie, în scopul înlăturării rătăcirilor din Biserică, la care a cărei consolidare, ca excelent dogmatic, Grigorie de Nyssa a avut un rol atât de însemnat, încât a fost numit «Părintele Părinţilor". Probabil că

tot atunci a avut loc acea prelegere — în douăsprezece cărţi — împotriva lui Eunomie Ide Cyzic], ţinută înaintea lui Grigorie de Nazianz si Ieronim, si pe care o pomeneşte acesta din urmă lîn*De virisillus- tribus*1. Cuvântarea ţinută de el cu ocazia sfinţirii lui Grigorie de Nazianz ca Episcop al Constantinopolu- lui s-a pierdut. însă cuvântarea funebră ţinută la înmormântarea lui Meletie, Episcop de Antiohia, mort în timpul sinodului, s-a păstrat.

Rolul însemnat pe care J-a jucat Sfanţul Grigorie de Nyssa în Sinodul II ecumenic este scos în evidenţăşi de faptul că Sfântul Sinod l-a destinat ca un punct central al unităţiibisericeşti în dioceza Pontului; iar împăratul Teodosie, după cum el însuşimărturiseşte în epistola sa către Flavian, impresionat de sfinţeniaşicalităţile sale superioare, îi conferă, într-o enciclică specială, potrivit expresiei SfinţilorPărinţi ai Sinodului, numele de „stâlp al Ortodoxiei", Socrate îl numeşte „patriarh" [în *Istoria bisericească, iar în* iscăliturile actelor sinodale, numele lui Grigorie de Nyssa stă înaintea numelor multor arhiepiscopi.

O distincţie deosebită şi o probă pentru marea încredere de care se bucura în faţa lumii este şi aceasta:

Sinodul ecumenic din 381 l-a însărcinat să întreprindă o călătorie în Arabia şi Palestina, unde se iviseră mai multe tulburări în Biserică, mai ales în urma agitaţieiapolinariştilor. Sc pare că în anul următor a îndeplinit aceasta însărcinare; ceea ce a făcut efectiv nu ne este, însă, relatat. Numai atât reiese din mărturisirile lui proprii: că a făcut triste experienţe, căci, cu cât dorea mai mult să sc ducă la Sfîn- tele locuri ale Milostivirii şi cu cat vizita cu mai multă pioşenie mormântul lui Hristos, cu atât se simţea mai nemulţumit de asocierile credincioşilor împotriva vrednicului de cinste şi veneratului Chirii al Ierusali- mului. în durerea sa faţă de aceste împrejurări pe care nu putea să le schimbe, se plângea: „în timp ce - zice el - universul întreg s-a unit în adevărata credinţă a Trinităţii, sunt la Ierusalim oameni care arată contra fraţilor lor *o* ură pe care ei nu trebuie să o aibă decât contra demonilor, contra păcatului şi contra inamicilor declaraţi ai Mântuitorului*.

Această călătorie i-a dat şi ocazia de a compune renumita sa scriere *Epistolă către cei care se duc la Ierusalim.* în această scrisoare, el arată folosul mare al călătoriilor, precum şi pericolul moral

legat de acestea - mai ales pentru femei — nu numai din cauza primejdiilor celor mari la care se expun cei ce călătoresc, dar şi din cauza nelegiuirilor şi a imoralităţilor petrecute la Ierusalim; şi, de aceea, el conchide că e mai folositor să se înalţe cineva cu sufletul la Hristos decât să călătorească în Palestina.

în anul următor, 383, merge iarăşi la Sinodul de la Constantinopol, unde a ţinut o *Cuvântare asupra dumnezeirii Fiului şi a Sfântului Duh.* în timpul şederii sale în capitală, a cunoscut-o pe renumita Olimpia, căreia, după dorinţa ei, i-a dedicat *Omiliile la „Cântarea Cântărilor".*

în 385, el este cel care rosteşte, la Constantinopol, cuvântările funebre prilejuite de înmormântarea principesei Pulcheriaşi a împărătesei Flacciîla, soţia împăratului Teodosie.

De aici înainte, nu mai exista nici o dată certă asupra vieţii lui Grigorie; din propriile sale mărturisiri nu mai reiese decât că s-a certat cu Heladie, Arhiepiscopul Cezareeişi succesorul fratelui său Vasile, pentru că acesta provoca neînţelegeri între preoţi, probabil din invidie. în zadar a căutat Grigorie împăcarea; chiar încercările de mijlocire ale episcopilor vecini au rămas fără succes.

Pe urmă îl găsim, în 394, la Sinodul de la Cons- tantinopol, ţinut sub preşedinţia lui Nectarie, unde sunt aduse în discuţieneînţelegerile episcopilor arabi; în acelaşi timp, are loc serbarea sfinţirii bisericii Sfinţilor Apostoli, pe care prefectul împărătesc Rufinus o zidise în oraşul Calcedon şi la care, pe cât se pare, Grigorie a ţinut cuvântarea solemnă.

Nu mult timp după aceasta, acest valoros şi vrednic Părinte trece la cele sfinte[6], iar ca prinos de veneraţie, Sfânta noastră Biserică îl serbează la 10 ianuarie.

Note

1. Rupp consideră că expresia „al zecelea" nu trebuie luată ca o certitudine şi de aceea socoteşte el numai nouă copii; aceasta e, însă, numai o părere neîntemeiată.

2. în prima din aceste scrieri, tom 44, p. 123, Sfântul Grigorie tratează, într-un mod deosebit, chestiuni foarte importante, precum crearea lumii, a omului, natura şi originea sufletului, învierea şi întocmirea corpului omenesc; mai învaţă că sufletul e spirit, că este

egal răspândit în orice parte a corpului. Respinge opinia lui Origen despre exis

tenta sufletului înainte dc corp (preexistenţialismul), susţinândeă sufletul este creai în acelaşi moment cu corpul etc.; în cea de a doua scriere, tom 44, p. 62, Sfântul Gri- gorie nu face o expunere pe larg a ceea ce a fi cui Dumnezeu în cele şase zile, d doar aduce completări sau înlătură neînţelegerile asupra celor deja scrise de fratele său Vasile în *Hexaimeron.*

3- Această probabilitate se bazează pe faptul că Vasile s-a născut în mod sigur după sfârşitul anului 329, iar Sfântul Grigorie de Nyssa, care este mai mic decât Sfântul Vasile şi mai mic şi decât Naucraţiu, nu sc putea naşte înainte de anul 331.

4. Sfântul Grigorie de Nazianz, *Epistola XXXVII.*

5. Eusebiu Popovid, *Istoria bisericească,* pp. 469 şi 470

6. Cf. Dr. I. Alzog, *[Patrologiae\,* Sfântul Grigorie de Nyssa moare în 395.

APRIN
S

INCLUDEPICTURE "C:\\Users\\Mira\\AppData\\Local\\Temp\\FineReader12.00\\media\\image9.png" *

Omilia întâi
„Fericiţi cei săraci cu duhul, că a lor este împărăţia cerurilor”.....5

Omilia a doua
„Fericiţi cei blânzi, că aceia vor moşteni pământul.".....21

Omilia a treia
„Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia.".....33

Omilia a patra
„Fericiţi cei ce flămânzesc şi xnsetoşează de dreptate, că aceia se vor sătura.".....47

Omilia a cincea
„Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui" 65

Omilia a şasea
„Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu.".....81

Omilia a şaptea
„Fericiţi făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema. ”.....95

Omilia a opta
„Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate, că a lor este împărăţia cerurilor:"
.....
111

Sf. Grigorie de Nyssa (schiţa biografică).....
.....v...125

Redactor

Gabriela Ciubuc
Tehnoredactor
Laurenţiu Becher

INCLUDEPICTURE "C:\\Users\\Mira\\AppData\\Local\\Temp\\FineReader12.00\\media\\image10.png" *

MERGEFORMATINET

coLEcrm

COMORILE PUSTIEI

(Listă cronologică l-32)

1. *învăţăturileStareţuluiVarsanufle către monahi* (1994)
2. Cuv. PaisicAghioritul, *Pateric Athonit* (1995)
3- *Viaţa Fericitului Pahomle* (1995)
4. *3 CuvioşiPărinţi egipteni: Awa JoanCotov, Awa Ammona*, *Awa Zosima* (1995)
5. *Matericul. Adunare de cuvinte folositoare pentru maid* (1995)
6. Sf. Simeon Noul Teolog, *Cateheze către monahi* (1995)
7. *Patericul LavrdPecerska* (1995)
8. Sf. EfrcmŞirul, *Cuvinte către monahi* (1996)
9. Sf. Ignatie Brianceaninov, *Tâlcuiri la Patericul egiptean* (1996)
10. Sf. Ignatie Brianceaninov, *Cuvânt despre Rugăciunea lui lisus* (1996)
11. *Comentariu athonit la Psalmul 50* (1996)
12. Sf. PaisieVelidkovski, *Crinii ţarinii. Pagini ttlocalice* (1996)
13. Sf. Simeon Noul Teolog, *Ţelulvieţiicreştine* (1996)

14. Sf. Ignatie Brianceaninov, *Plângerile unui monah*
(1997)
15. Cuv. Ioan de la Valaam, *Fericirile* (1997)
16. *Meditaţii despre Rugăciunea inimii* (1997)
17. Sf. Nil Sorski, *Carte pentru lucrarea minţii* (1997)
18. Sf. Teofan Zăvorâtul, *Ce este viaţa duhovnicească şi cum să te apropii de ea* (1997)
19- Sf- Ioan Gură de Aur, *Omilii la Postul Mare* 0997)
20. Igor Smolici, *Din viaţaşiînvăţăturastareţilor* (1997)
21. Sf. Vasile cel Marc, Cuv. PaisieVdicikovski, Cuv. Nichifor Theotokis, *Sfaturi la intrarea în monahism* (1998)
22. Sf. A/raat Persanul, *îndrumări duhovniceşti* (1998)
23. IlristodoulosParaskevaidis (Mitropolitul Dimitriadei), *Războiul împotriva satanei* (1998)
24. Inochentie al Odesei, *Cuvântări la Sfântul şi Marele Post* (1998)

25. Arhim. Ioasaf Popa, *Temeiurile vieţii monahale de obşte* (1998)
26. Ilie A. Boulgarakis, *Tu, care-l Judeci pe fratele tău*
(1999)
27. Maica Gabriela Viziniuc, *Chipuri de femei-martir din epoca persecuţiilor* (1999)
28. *Cuviosul Ioan cel Străin. Din arhiva Rugului Aprins* (1999)
29. Arhim. Mina Dobzeu, *3 strigări împotriva lui Antihrist. Istoria adevărată a pustnicului de la Brădiceşti*(1999)

30. *Sensul dcsăvîrşirii în monahism. Florilegiu duhovnicesc* alcătuit dc Ignatie Monahul (în curs de apariţie)
31. Sf. Grigorie de Nyssa, *8 omilii la Fericiri* (1999)
32. Sf. Vasile cel Mare, *Despre Botez* (1999)

In colecţia
COMORILE PUSTIEI
vor apărea în curând:

1. Juvenalielonaşcu, *StareţulGheorghc de Ia Cernica şimişcareapaisianâ*
2. Cuv. Nicodim Aghioritul, *Paza celor* 5 *simţuri*
3. *Deztderic sau Cărare către* dragostea *lui Dunuiezcu*(roman moral-alegoric)

B.M.M. 2003-200.
BIBLIOTECA M.M.B.

ft':OVEHi r^fî
EN7A *Iu-K*

Tlpoftioceoitat ia MHRMBKHLK M3MA PRO BHA$OV

(Li

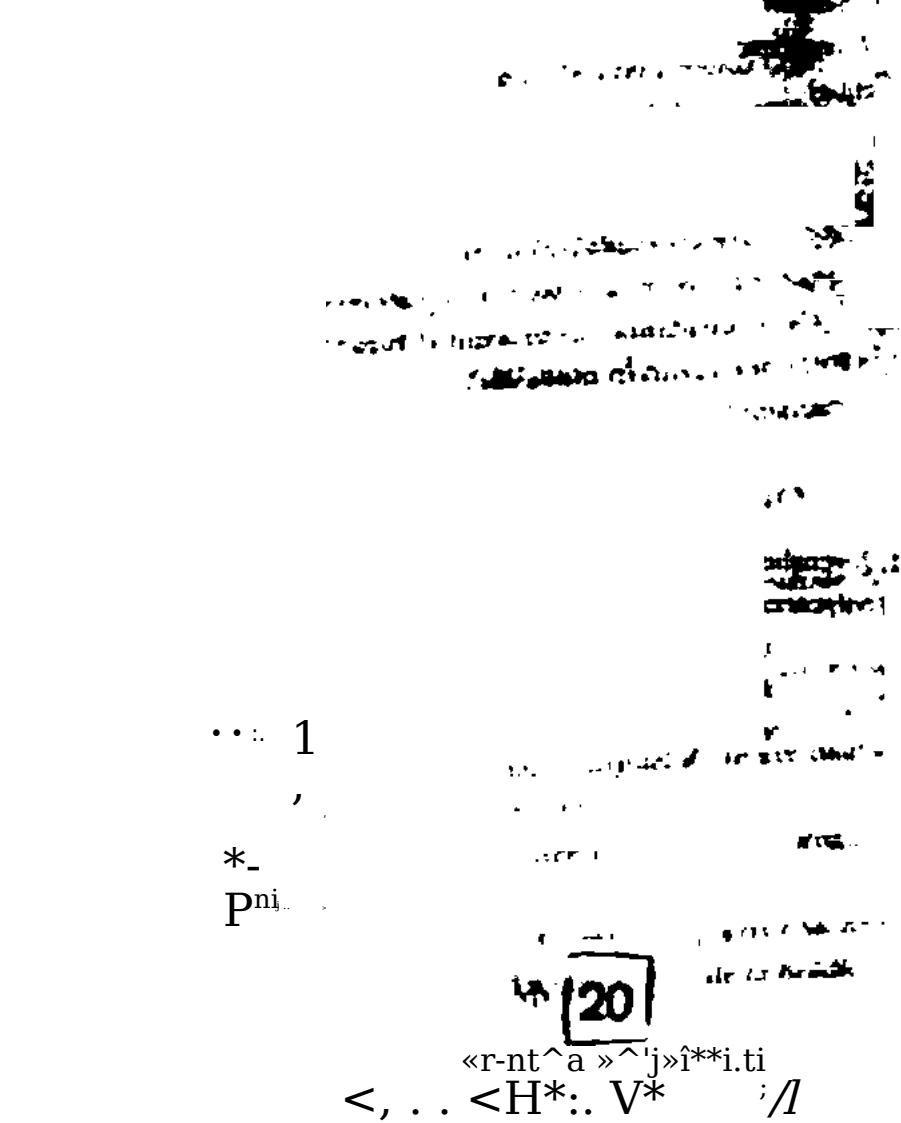

1

,

*-

P^nij

20

«r-nt^a »^'j»î**i.ti

<, . . <H*:. V*

.¯ .. .. i*nVH'&>BK»«V}

¯* * / > . - * r t î * tr/r ....

fjţţftro} 4 *»b i<~~x»~~Aa*Mtsvmak*JIJuau*[1]

^ * v, •"• /■ ''«'• •'H

, ~~hUmW~~ ♦ T.-.tar» **tf|^.t»» A.îjJ»

*n*iy*p.* , .uU V

»*t» «rfti&W 4»i£wa 4

imtaM^ y

tmy^rn *rY+r*UACV^:.

Intr-o frumoasă versiune românească, pusă pentru prima oară Ia îndemâna publicului larg, văd lumina tiparului cele „Opt omilii ia Fericiri" ale Sfântului Grigo- rie de Syssa (/'ratele Sfântului Yasile cel Mare) — cea mai importantă exegeză patristică a Fericirilor evanghelice (Matei 5. 3-11). Marele teolog şi poet al veacului al IV-lea închină câte un cuvânt de învăţătură fiecăreia dintre cele nouă Fericiri formulate de lisus în cadrul Predicii de pe munte (ultimele două sunt tratate la un toc. cea de a noua - "Fericiţiveţifi voi când vă vor ocărişi vă vor prigoni şi vor zice tot cuvânttd rău împotriva voastră, minţind din pricina Mea" -fiind doar o precizare a celei de-a opta: "Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate..."). Exegeza, de o deosebită profunzime teologică, se constituie într-un mic tratat de morală şi antropologie mistică luminând taina prefacerii hris- tice a omului, temeiurile şi sensurile supreme ale vieţiicreştine.

Textul este însoţit de o utilă "Schiţăbiografică"privitoare la autor şi la epoca sa (veacul de aur al patristicii răsăritene).